

גמ' בית שמעון. לט"ד.
דבר חז"ל לקמן י"ט.
אז"ר דבר פסח פסול
וה"ל (כ"ב קס"ג).
רש"י ד"ס פסולה (ס"ג).
(מדס"ר ל"ח).

מתני' הרחיק הסוכות מן הדפנות. ללו בנבנה קלמך חלל במשכתי:
פסולה. דלוייר פוסל בשלשה אפילו מן הלך ומסוף אפי' אומר ומפרש
האמרין בסוכת פסול מן הלך אמרינן דופן עוקמה להכשיר עד ארבע
אמות היינו דחשבינן לכתב כחילו מן הדופן ועקמה ודפנה וכו' וכו' וכו'
ליכא למימר הכי ואז"ל מפרש רוחץ
אל הדופן כחילו הוא עוקם והולך חתך
הסוכה פסול ומנינו לכתב כגז ומזו"ל
אל הפסול מן הסוכה דלס"ק * (ס"ג)
גזי אורי נמי נימא הכי: ביום שנפתח
וסיכך כ"ל. גזי נפתח בחלונו רחוק
מן הדפנות לכל לך וסיכך על הפתח
בחלונו ומנאל תקרת היבנה שהיא
פסולה משום העשה ולא מן העשוי
(דכ"ס ט"ו. לעיל י"א): מפסקה בין דפנה
לכתב כשר: אם יש מן הסיכך הכשר
ולפול ד' אמות פסול. דכ"רבע אמות

תוספי רש"י
ביום שנפתח. גזי. ונגזן
שלוש חלקים מן הרוץ וכל
משפטים. ונפתח הנה
בשלש. וסיכך ככתב
כשר על פי הפתח ומנאל
מין הכשר מושלג מן
הדפנות לכל לך (לעיל י'
ה): דופן עוקמה. קיימא לן
(לעיל י') הלכה למשה
מסיני ומדבריה סוכה של
ידי עוקמה דופן עד ארבע
אמות חסר מהו. ורוחץ
פסל הלויין המושך
לדופן הרחוק לחלו הוא
מן הדופן. ונפתח
עד כגז שם חלונות
(ס"ג). דחושב היבנה נעשין
לה דפנות. והתקרה
פסולה המפסקת ביניהם
רוחץ אמת כחילו הוא מן
הדופן ועקמה הדופן עד
כ"ל ואין כ"ל מן פסול
אלו דופן ומנוהר לכתב
כשר (ס"ג).

ומשאו דכוותיה פריך פ"ק דעירובין (י"ז) דלמך רב יהודה מביי שהוא
רשב ע"ז אמת מרחוק שתי אמות ועושה פס' ב' אמות ופריך וחלמי
יעשה פס' אמת ומנאל ויחזיק שתי אמות ועושה פס' אמת ומנאל וליכא
לעשויה הכא כדמושיה ההם דלמי חלמי ויכא דהאי גיטא ומנאל
ליה דהכא כל הפחות מ' כלבד דמי
ואזה ליה כסחוס דלפילו עשה כל
דפנות הסוכה קנה קנה בפחות מ'
כשרה כדמינא לעיל (י'). דופן סוכה
דכופן כשה וכלבד שלא יחא בין קנה
למבוי ג' עמיסין ואין שייך לחלק כלל
בין סוכה של ג' דפנות. למכנה של
ארבעה ועוד קיפוף עמי דכשיי פסין
שום בכל אחד חלי עמף ומשאו בני
דמוקי מד בפחות מ' סמוך לדופן
ואיך נמקי בפחות מ' סמוך לראשון
וה"ל משום דלמרינן כסוף פ"ק דעירובין
(ט"ו): דכל מחילה שאינה של סמי ועבר
אינה מחילה ואם היא שני פסין שאין
בכל חלק ארבעה הייא לה כחמילה של
שתי: **ואז"ל** פוסל. כל הסוכה בשלשה
בין בחלונו בין מן הלך סוכה פסול
כל הסוכה בחלונו בחלונו כגון שהיא
רחוק מן הסתל ארבע אמות דלמי יכול
לכטול משום עוקמה דופן ומנאל חוץ
בין כשר לכשר דחוקא כשהמחיל מוזפון
החלונו והולך על פני כל הסוכה עד
הפתח דהשתח חוץ החלוי או הפסול
בין כשר לכשר וליכא ג' דפנות לא ליה
ולא ליה חלל אם מחילה מן הדופן שכל
ומהך עד הדופן שנגזר אם כשר
מן הכשר לז' הדופן החלונו כשיעור
הכשר סוכה כשרה דהא אית לה ג'
דפנות וכל לך הפתח פסולה והכא
דחלוי או הפסול אין מחללין על פני
כל הסוכה כגון דליכא בחלונו סוכה
ג' על ג' חוץ או ארבעה על ארבעה
סוכה פסול אם מנוה ועד הדופן
החלונו כדי הכשר סוכה הכל כשר
מז שנגזרין בין מה שלמד הפתח
ואפילו מה שיוצא לחתך למניו דחלוי
וסכל מנוהר לשיעור הכשר סוכה כדי
זה כפסל חלונו מן הסוכה דיתקב בלא
דפנות כדלמרינן [לקמן] (ט"ז) דעירובין
כסוכה ואפשר אפי' אין כדי הכשר
סוכה מנוה עד דופן החלונו מלטרפין

מתני' הרחיק את הסיכך מן הדפנות
שששה מפרחים פסולה. * בית שנפתח וסיכך
על גבוי אם יש מן הכותל לסיכך ארבע
אמות פסולה * וכן חצר שהיא מוקפת
אכסדרה. סוכה גדולה שהקיפה ברבר שאין
מסככין בו אם יש תרתי ארבע אמות פסולה:
גמ' כל הני למה לי צריכא דאי אשמעינן
בית שנפתח משום דהני מחיצות לבית עבירין
אבל חצר המוקפת אכסדרה דמחיצות לאו
לאכסדרה עבירי אימא לא צריכא ואי
אשמעינן הני תרתי משום דסככין סוכה כשר
הוא אבל סוכה גדולה שהקיפה ברבר שאין
מסככין בו דרככה סוכה פסול הוא אימא לא
צריכא: ואומר רבה אשכחתינהו לרבנן דבי
רב דיתבי וקאמרי * ואז"ל פוסל בשלשה סוכה
פסול פוסל בארבעה ואמינא להו אנא אז"ר
דפוסל בשלשה מנא לכו דתנן הרחיק את
הסיכך מן הדפנות שששה מפרחים פסולה
סוכה פסול נמי לא ליפסול אל בארבע אמות
דתנן בית שנפתח וסיכך על גבוי אם יש בין
הסיכך לבתול ד' אמות פסולה ואמרו לי בר
מינה דהדוא דרב ושמואל אמרי תרתייהו
משום דופן עוקמה נגעו בה ואמינא להו אנא
מה אילו איכא סוכה פסול פחות מארבעה
ואז"ר פחות משלשה מאי בשרה מלייה
בשפרדין מאי פסולה ולא יורא אור הפוסל
בשלשה כסכך פסול הפוסל בארבעה ואמרו
לי אי הכי לדיודך נמי דאמרת סוכה פסול
פוסל בארבע אמות מה אילו איכא סוכה
פסול פחות מד' אמות ואז"ר פחות משלשה
מאי בשרה מלייה בשפרדין מאי פסולה
לא יורא אור הפוסל בשלשה כסכך פסול
הפוסל בארבע אמות ואמינא להו אנא האי
מאי בשלמא לדידי דאמינא ארבע אמות
משום

זה עש וזו לכדי הכשר סוכה ואין החלוי והפסול חולצין מאחור שהכשר
מתקשר יחד דרך הלדדין: **ואז"ל** איכא סוכה פסול פחות מארבע
ואז"ר פחות מ' מאי בשרה. ואין צלוייר שיעור לפסול ואין כסכך פסול
שיעור לפסול אין מלטרפין זה עש וזו לפסול כיון דלא שוו שיעוריהו
להדין כדלמרינן ומיאו היכא דליכא שני עמיסין סוכה פסול ובעיני של
סוכה פסול ואז"ר מפסיק ביניהם פחות מ' איכא לספוקי אם שני
הפסולין מלטרפין לארבעה לפסול לה סוכה דשמוא כיון דלוייר מפסיק
ביניהם לא מלטרפין או שמוא אפי' אין דלויין צלוייר ג' מלטרפין ומיאו היכא
דליכא בפסולין ד' וז"ל פחות מ' מפסיק ביניהם אין החלוי משלמו
לארבעה כמה שחשבו כסחוס מתמת לבד דלא אמרינן לבד להמתיר:
הבגד

דופן הוא ולא סוכה ואין כ"ל פסול ובי אמרינן בחלונו כגון בחלונו רחוק מן הכותל ד' אמות דלמי יכול לבטלן על ידי עוקמה דופן ומנאל חוץ
כסוכה בין כשר לכשר ותרבעה הוי מוקם תשוב להיות חלילה: ואמינא להו אנא. השוכה לדכריה: ומה אילו איכא סוכה פסול פחות מארבעה
ואז"ר כגזו פחות משלשה מאי. אמרינן ביה: כשרה. דליכא שיעור סוכה פסול: מלייה להיחא שיעורא בשפרדין. דאמור לכתב כגון משום מקבל
עומאה והיית בה ארבעה עמיסין מסכך פסול: מאי. אמרינן ביה: פסולה. דליכא חלילה ארבעה ומתחילה כשהיא חוץ שהיא חמור היכה
כשרה ועכשוי שנהפך להיות קל נפסלה: לא יחא חוץ. חמור שפוסל ג' פוסלה לכוונה וזו כסכך פסול שהיא קל שאינו נפסל חלל בארבעה:
אמרו לי אי הכי לדיודך נמי דאמרת שיעור סוכה פסול ד' אמות. דלית לך דעעמא דמחיתין משום דופן עוקמה חלל זהו שיעורא לפסול חלילי
בחלונו חף וזו השוכתך ומה אילו כ' ואז"ר פחות מ' כגזו: כשלמא לדידי דאמינא ארבע אמות. דקמיני מחיתין פסולה הא פחות כשרה:
מאס

R. Simcha
עין משפט
גר מצוה

קד א דחוקא את הסוכה
מיי פיה מהל' סוכה
ה"כ תופע' ארי' סי'
מלכ' פני' ג'
קד ב בית שמחה מיי'
ע"ס הי"ד פתג עשין
מג עושע' ארי' ע"ס עטי'
ז':
קד ג אר פסל בג' מיי'
ע"ס הי"ד תופע' ע"ס
עטי' ג'
קד ד סכך פסול פחות מ'
כ"י מיי' ע"ס עושע' ע"ס
עטי' ג' [וסי' חלל עטי'
ז':]

רבינו רנאל
הא דאמור רבנן דבי רב
האז"ר בשיב' פוסל ובני
בשרה ובעיני פסול פחות
בשרה ובעיני רבתי עליה ומה
אילו איכא סוכה פסול פחות
מ' מפסיק ביניהם פחות מ'
מ' מפסיק ביניהם פחות מ'
כשרה ופסול בשפרדין מאי
פסולה ולא יורא אור הפוסל
הרמור דשלוש בני טפחים
כסכך פסול חף כשר
[ואינו] פוסל כ' שהיה ג' ד'
פסולה ומבדיל ל' לוייר
מ' ואמרת אור פוסל מ'
מפסיק ביניהם הרחיק את
הסיכך מן הפתח פסול כסכך
פסול ב' אמות חלונו בית
שמואל וסיכך על גבוי אם יש
בין סיכך לבתול ד' אמות
פסול ואז"ר איכא (פחות)
סוכה פסול פחות מד'
אמות ואז"ר פחות משלשה
כסככין ל' אמות כשרה
ומלי בשפרדין מאי
פסולה ולא יורא אור
הרמור דשלוש כסככין
סוכה פסול חלונו פסולה
אמרת וסיכך רבתי לדידי
משום

הני למה לי. לאשמעינן דופן עוקמה בחלון כבי במחיתין ליתני חז"ל
ולשמעינן לכוליה: משום דהני מחילות לבית עבירין. להיות דופן לבית
זה והרי הבית נעשה סוכה הלכך עדין מחילות בחר סוכה ע"י עיקוס:
אלל חצר המוקפת אכסדרה דמחילות לאו לאכסדרה נעשו. חלל לבית
הלכך ליכא למימרח תקרת אכסדרה עוקמה דפנות הללו היא ולא
שדיניהו לדפנות הכל לז' סוכה: סוכה כשרה. כלומר מומין סוכה כשר
הוא ופסולו משום העשה ולא מן העשוי. אבל דבר שאין מסככין בו.
שהוא מין פסול. אימא לא ליכשריה על ידי עיקוס: דיתבי וקאמרי.
משמיה דרב: אז"ר פוסל. כל הסוכה בשלשה: וסכך פסול פוסל. זה
כל הסוכה כד': כד מינה דהסיח. כלומר הרחיק חוץ עוקר: דרב
ושמואל אמרי תרתייהו משום דופן עוקמה נגעו בה. להכשיר דלמרינן
דופן הוא ולא סוכה ואין כ"ל פסול ובי אמרינן בחלונו כגון בחלונו רחוק מן הכותל ד' אמות דלמי יכול לבטלן על ידי עוקמה דופן ומנאל חוץ
כסוכה בין כשר לכשר ותרבעה הוי מוקם תשוב להיות חלילה: ואמינא להו אנא. השוכה לדכריה: ומה אילו איכא סוכה פסול פחות מארבעה
ואז"ר כגזו פחות משלשה מאי. אמרינן ביה: כשרה. דליכא שיעור סוכה פסול: מלייה להיחא שיעורא בשפרדין. דאמור לכתב כגון משום מקבל
עומאה והיית בה ארבעה עמיסין מסכך פסול: מאי. אמרינן ביה: פסולה. דליכא חלילה ארבעה ומתחילה כשהיא חוץ שהיא חמור היכה
כשרה ועכשוי שנהפך להיות קל נפסלה: לא יחא חוץ. חמור שפוסל ג' פוסלה לכוונה וזו כסכך פסול שהיא קל שאינו נפסל חלל בארבעה:
אמרו לי אי הכי לדיודך נמי דאמרת שיעור סוכה פסול ד' אמות. דלית לך דעעמא דמחיתין משום דופן עוקמה חלל זהו שיעורא לפסול חלילי
בחלונו חף וזו השוכתך ומה אילו כ' ואז"ר פחות מ' כגזו: כשלמא לדידי דאמינא ארבע אמות. דקמיני מחיתין פסולה הא פחות כשרה:
מאס

הני למה לי. לאשמעינן דופן עוקמה בחלון כבי במחיתין ליתני חז"ל
ולשמעינן לכוליה: משום דהני מחילות לבית עבירין. להיות דופן לבית
זה והרי הבית נעשה סוכה הלכך עדין מחילות בחר סוכה ע"י עיקוס:
אלל חצר המוקפת אכסדרה דמחילות לאו לאכסדרה נעשו. חלל לבית
הלכך ליכא למימרח תקרת אכסדרה עוקמה דפנות הללו היא ולא
שדיניהו לדפנות הכל לז' סוכה: סוכה כשרה. כלומר מומין סוכה כשר
הוא ופסולו משום העשה ולא מן העשוי. אבל דבר שאין מסככין בו.
שהוא מין פסול. אימא לא ליכשריה על ידי עיקוס: דיתבי וקאמרי.
משמיה דרב: אז"ר פוסל. כל הסוכה בשלשה: וסכך פסול פוסל. זה
כל הסוכה כד': כד מינה דהסיח. כלומר הרחיק חוץ עוקר: דרב
ושמואל אמרי תרתייהו משום דופן עוקמה נגעו בה. להכשיר דלמרינן
דופן הוא ולא סוכה ואין כ"ל פסול ובי אמרינן בחלונו כגון בחלונו רחוק מן הכותל ד' אמות דלמי יכול לבטלן על ידי עוקמה דופן ומנאל חוץ
כסוכה בין כשר לכשר ותרבעה הוי מוקם תשוב להיות חלילה: ואמינא להו אנא. השוכה לדכריה: ומה אילו איכא סוכה פסול פחות מארבעה
ואז"ר כגזו פחות משלשה מאי. אמרינן ביה: כשרה. דליכא שיעור סוכה פסול: מלייה להיחא שיעורא בשפרדין. דאמור לכתב כגון משום מקבל
עומאה והיית בה ארבעה עמיסין מסכך פסול: מאי. אמרינן ביה: פסולה. דליכא חלילה ארבעה ומתחילה כשהיא חוץ שהיא חמור היכה
כשרה ועכשוי שנהפך להיות קל נפסלה: לא יחא חוץ. חמור שפוסל ג' פוסלה לכוונה וזו כסכך פסול שהיא קל שאינו נפסל חלל בארבעה:
אמרו לי אי הכי לדיודך נמי דאמרת שיעור סוכה פסול ד' אמות. דלית לך דעעמא דמחיתין משום דופן עוקמה חלל זהו שיעורא לפסול חלילי
בחלונו חף וזו השוכתך ומה אילו כ' ואז"ר פחות מ' כגזו: כשלמא לדידי דאמינא ארבע אמות. דקמיני מחיתין פסולה הא פחות כשרה:
מאס

הני למה לי. לאשמעינן דופן עוקמה בחלון כבי במחיתין ליתני חז"ל
ולשמעינן לכוליה: משום דהני מחילות לבית עבירין. להיות דופן לבית
זה והרי הבית נעשה סוכה הלכך עדין מחילות בחר סוכה ע"י עיקוס:
אלל חצר המוקפת אכסדרה דמחילות לאו לאכסדרה נעשו. חלל לבית
הלכך ליכא למימרח תקרת אכסדרה עוקמה דפנות הללו היא ולא
שדיניהו לדפנות הכל לז' סוכה: סוכה כשרה. כלומר מומין סוכה כשר
הוא ופסולו משום העשה ולא מן העשוי. אבל דבר שאין מסככין בו.
שהוא מין פסול. אימא לא ליכשריה על ידי עיקוס: דיתבי וקאמרי.
משמיה דרב: אז"ר פוסל. כל הסוכה בשלשה: וסכך פסול פוסל. זה
כל הסוכה כד': כד מינה דהסיח. כלומר הרחיק חוץ עוקר: דרב
ושמואל אמרי תרתייהו משום דופן עוקמה נגעו בה. להכשיר דלמרינן
דופן הוא ולא סוכה ואין כ"ל פסול ובי אמרינן בחלונו כגון בחלונו רחוק מן הכותל ד' אמות דלמי יכול לבטלן על ידי עוקמה דופן ומנאל חוץ
כסוכה בין כשר לכשר ותרבעה הוי מוקם תשוב להיות חלילה: ואמינא להו אנא. השוכה לדכריה: ומה אילו איכא סוכה פסול פחות מארבעה
ואז"ר כגזו פחות משלשה מאי. אמרינן ביה: כשרה. דליכא שיעור סוכה פסול: מלייה להיחא שיעורא בשפרדין. דאמור לכתב כגון משום מקבל
עומאה והיית בה ארבעה עמיסין מסכך פסול: מאי. אמרינן ביה: פסולה. דליכא חלילה ארבעה ומתחילה כשהיא חוץ שהיא חמור היכה
כשרה ועכשוי שנהפך להיות קל נפסלה: לא יחא חוץ. חמור שפוסל ג' פוסלה לכוונה וזו כסכך פסול שהיא קל שאינו נפסל חלל בארבעה:
אמרו לי אי הכי לדיודך נמי דאמרת שיעור סוכה פסול ד' אמות. דלית לך דעעמא דמחיתין משום דופן עוקמה חלל זהו שיעורא לפסול חלילי
בחלונו חף וזו השוכתך ומה אילו כ' ואז"ר פחות מ' כגזו: כשלמא לדידי דאמינא ארבע אמות. דקמיני מחיתין פסולה הא פחות כשרה:
מאס

הני למה לי. לאשמעינן דופן עוקמה בחלון כבי במחיתין ליתני חז"ל
ולשמעינן לכוליה: משום דהני מחילות לבית עבירין. להיות דופן לבית
זה והרי הבית נעשה סוכה הלכך עדין מחילות בחר סוכה ע"י עיקוס:
אלל חצר המוקפת אכסדרה דמחילות לאו לאכסדרה נעשו. חלל לבית
הלכך ליכא למימרח תקרת אכסדרה עוקמה דפנות הללו היא ולא
שדיניהו לדפנות הכל לז' סוכה: סוכה כשרה. כלומר מומין סוכה כשר
הוא ופסולו משום העשה ולא מן העשוי. אבל דבר שאין מסככין בו.
שהוא מין פסול. אימא לא ליכשריה על ידי עיקוס: דיתבי וקאמרי.
משמיה דרב: אז"ר פוסל. כל הסוכה בשלשה: וסכך פסול פוסל. זה
כל הסוכה כד': כד מינה דהסיח. כלומר הרחיק חוץ עוקר: דרב
ושמואל אמרי תרתייהו משום דופן עוקמה נגעו בה. להכשיר דלמרינן
דופן הוא ולא סוכה ואין כ"ל פסול ובי אמרינן בחלונו כגון בחלונו רחוק מן הכותל ד' אמות דלמי יכול לבטלן על ידי עוקמה דופן ומנאל חוץ
כסוכה בין כשר לכשר ותרבעה הוי מוקם תשוב להיות חלילה: ואמינא להו אנא. השוכה לדכריה: ומה אילו איכא סוכה פסול פחות מארבעה
ואז"ר כגזו פחות משלשה מאי. אמרינן ביה: כשרה. דליכא שיעור סוכה פסול: מלייה להיחא שיעורא בשפרדין. דאמור לכתב כגון משום מקבל
עומאה והיית בה ארבעה עמיסין מסכך פסול: מאי. אמרינן ביה: פסולה. דליכא חלילה ארבעה ומתחילה כשהיא חוץ שהיא חמור היכה
כשרה ועכשוי שנהפך להיות קל נפסלה: לא יחא חוץ. חמור שפוסל ג' פוסלה לכוונה וזו כסכך פסול שהיא קל שאינו נפסל חלל בארבעה:
אמרו לי אי הכי לדיודך נמי דאמרת שיעור סוכה פסול ד' אמות. דלית לך דעעמא דמחיתין משום דופן עוקמה חלל זהו שיעורא לפסול חלילי
בחלונו חף וזו השוכתך ומה אילו כ' ואז"ר פחות מ' כגזו: כשלמא לדידי דאמינא ארבע אמות. דקמיני מחיתין פסולה הא פחות כשרה:
מאס

ז"ל נ"ח סוכה - (כ"ה)

דון גזנין פסול סוכה פסול ואז"ר גמור - (כ"ה)

דאשמועינן שאין ישנים תחתיו, בלישנא אחרינא ה"ל למתנייה, דהאי לישנא הכשרה משמע ולא פיסולא.

מיהו מסתברא שלא אמרו שאין ישנים תחת אור פחות מג' אלא כשיש בו כדי שינה, ולא שישב שם כל גופו דהא לא אפשר בפחות משלשה, אלא שטופה ראשו באויר, אבל כל היכא דליכא רוב ראשו אלא בין אור וסכך, לית לן בה⁴⁴⁰, ושלל מצינו ושיהא חייב לעשותה כמין בית. וכן מוכיח מן המשל⁴⁴⁷ שהביאו מטיט הנרוק שמצטרף למ' סאה, וטובלין בו אגב אידך⁴⁴⁸. והכי מוכח מדרבה בר חנא אמר רבי יוחנן לעיל, דאע"ג דמיעוטא איכא אור כשרה⁴⁴⁰ [כלה כשרה, ו]משמע כשרה לגמרי לישן תחתיו.

ועוד נראה לומר דאפילו בסוכה גדולה דוקא פחות מג' שהוא כלבוד בכל מקום התירו לישן תחת סכך פסול, אבל יותר מכאן אפילו ג'

והטובל בו לא עלתה לו טבילה, ונראה שרבנו סובר כרש"י שכתב: והטובל בו, במ' סאה שכולו טיט נרוק. ומבואר שסובר דאם אין כולו טיט נרוק, ויש במקוה גם מים, טובלים אף בטיט הנרוק. וזה שכתב רבנו וטובלין בו "אגב אידך". ובתוס' ד"ה טיט כתבו על דברי רש"י: וקשה דמה יוכיח הוא זה דאור נמי בפני עצמו לא, ואין זה יוכיח, דטיט הנרוק בשעה שהוא משלים חזי לטבילה, ולא דמי לאור דאין ישנים תחתיו אפי' בשעה שהוא מצטרף. ולפי דברי רבנו תתיישב קושיית התוס' דהנה רבנו בא להוכיח מטיט הנרוק דאע"ג דאור פחות משלשה אין ישנים תחתיו, אבל אם הוא פחות מכדי ראשו ישנים תחתיו, וכמו שאמרו בטיט הנרוק טובלין בו, ולכאורה צ"ע דאם בטיט הנרוק אפשר לטבול בו כולו כיון דמצטרף, א"כ נוכיח מכאן דאף בכדי ראשו ישנים תחתיו כיון דהוא פחות מג' ומצטרף להכשר סוכה. ונראה דס"ל לרבנו דכיון שיש כאן גם מים מלבד הטיט, א"כ אין כולו טובל בטיט, דאף ראשו מקצתו טובל במים ומקצתו בטיט, ולכן טובלין בו, ושפיר הביא רבנו ראיה מכאן דכמו כן למקצת טיט לא חיישינן ה"ג בסוכה למקצת אור לא חיישינן, ולפי"ז תתיישב שפיר קושיית התוס' דאור דומה לטיט הנרוק, דכמו שטובלין בטיט הנרוק בזמן שהוא מצטרף ה"ג ישנים תחת אור הסוכה, כשאין שיעור כדי ראשו, וכשיש שיעור כדי ראשו אין ישנים, וכע"ג לא מצינו בטיט הנרוק דכשר, והתוס' שהקשו על רש"י הוא לשיטתם ושלל חילקו בגודל האויר כמבואר בתוס' הקודם. ⁴⁴⁹ נראה

גדולה בין בכל מקום, והשתא פרכינן נמי לא יהא אלא אור, דאלמא אור חמור, היאך⁴⁴⁰ אתה עושה לו ועכשיו יותר קל מסכך פסול. ועוד דאי קאמ' דסכך פסול אין ישנים תחתיו, מאי גידון כסוכה דקתני, דמשמע שדין הסכך הפסול כדין הסוכה, ואם ללמדנו שאינו פסול, אין זה נראה מלשון גידון כסוכה. ועוד דבירוושלמי⁴⁴¹ פרישו לה בהדיא באור שאין ישנים תחתיו. לכך נראה לפרש כדפירש"י ז"ל⁴⁴² שהסכך מצטרף וישנים תחתיו דאמרינן לבוד, וחשבינן ליה כאלו נתבטל בסכך כשר⁴⁴³, והיינו דקתני גידון כסוכה, אבל אור אין ישנים תחתיו, והיינו רבותא דקתני גידון כסוכה לישן תחתיו, מה שאין כן באור, ואיפרק מאי דאקשי תלמודא אלא⁴⁴⁴ יהא אור. דאלו לאידך פירושא אכתי לא איפריק, דרבותא דסכך פסול היינו שאינו פסול, וא"כ נימא פשיטא שאינו פסול, שאפי' אור חמור אינו פסול⁴⁴⁵. ואי אמרת

440 צ"ל והיאך. 441 ברכות פ"ז ה"א. ועי' רבנ"ה ס"י תרא. 442 וכן דעת הר"ן והשלמה הרא"ש והר"ן ושכלי הלקט ס"י שכת. 443 צ"ע מה צריך ביטול בסכך כשר, דהא דעת רבנו לעיל ט, ב ד"ה ופרקי' אמר ר"פ, ולעיל טו, א ד"ה אם יש ביניהם דשפודין שאינן מעורבין בסכך הכשר, דכשרה הסוכה משום דלא אמר רחמנא שיעשה רוב הצל מסכך כשר, אלא חצי הצל מסכך כשר וחציו מסכך פסול סגי עיי"ש. 444 צ"ל לא יהא אלא אור. 445 והתוס' פירשו לשיטתם דאיפריקא האי קושיא דלא יהא אלא אור, דהקושיא היתה דפשיטא דסכך פסול מצטרף, דאם אור החמור ממנו מצטרף כל שכן סכך פסול הקל ממנו, ותירצה הגמ' דסכך פסול חמור מאויר, ולכן צריכא למימר דמצטרף, וכ"כ הר"ן לשיטתם. 446 והר"ן כתב דבעינן ראשו או רובו, ועי' רא"ה ובהערות שם. ועי' תוס' שהקשו על רש"י: ועוד מי יוכל להזהר בסוכה מלאה נקבים שאין צלתה מרובה מחמתה אלא משהו שלא ישן כנגד הנקבים, וכה"ק התוס' לעיל יח, א ד"ה אין לבוד, וא"ת אם אין לבוד באמצע א"כ צלתה מרובה מחמתה תיפסל עד שתהא מכוסה יפה ומעובה כמין בית שלא יהא בה נקב, ותירצו דלאו פירכא היא דהכא מיירי שהאויר הולך על פני כולה ובסיכוך נחלקו לשנים. ורבנו שם תירץ כמו שכתב כאן דרק אם הוא כדי ראשו או הוא פוסל הסוכה. והרא"ש בתוספותיו ובפסקיו תירץ את הקושיא כאן כתירוץ התוס' לעיל. וכ"ה בתוס' כ"י, וכן כתב רבנו ירוחם ג"ח ח"א. 447 כ"ה בכ"י, ובנדפס: המשנה 448 לכאורה צריך עיון דהא בגמרא בעמוד ב אמרו דמצטרף

תירוש הירושלמי - סוכה יט. ז"ג ור"י הוסיף

ואכסדרה שהיא מן הסכך כשר אלא שנאסר משום תעשה ולא מן העשוי, אבל בחצר שהקיפה בכלים ובגדים שהן ממש סכך פסול [אימא לא]. וכי תימא כיון דהכי גמירי דמן הצד אמרינן דופן עקומה בכל פחות מארבע אמות מה לי בסכך פסול מה לי באויר, אלמ' תנן הרחיק את הסכך מן הדפנות שלשה טפחים פסולה דאמרינן¹⁰⁶). תירץ רש"י ז"ל דלשון דופן עקומה לאו למימרא שהדופן עצמו הזקוף נחשוב אותו כעקום, דאם כן אפילו כי איכא אויר נמי הוה לן למימר כן, אלא הכי קאמר שאותו הגג או אותו הסכך פסול שבין הדופן והסכך כשר כשר הוא נחשב כאילו הוא דופן שנעקם מראש הדופן הזקוף עד שפת הסכך הכשר. ולפי זה אם היה שם אויר מה יש לנו לומר בו שנעקם שם, אלא ודאי כיון שאין שם דבר שנחשב שנעקם שם ויסתום האויר נמצא פרוץ בשלשה ופסולה. וכן הילכתא דאויר פוסל בשלשה בין באמצע בין מן הצד בין בסוכה גדולה בין בסוכה קטנה וסכך פסול פוסל מן הצד בארבע אמות ובאמצע בארבעה. ודוקא בסוכה גדולה, אבל בסוכה קטנה סכך פסול ואויר שוין לפסול בשלשה. ולפיכך סכך פסול ואויר מצטרפין לפסול בשלשה בסוכה קטנה, כיון דשוו שיעורייהו מצטרפין. אבל אין מצטרפין בסוכה גדולה, דהא לא שוו שיעורייהו. ופחות משלשה דאויר מצטרף להכשיר בין בגדולה בין בקטנה. אבל אין ישנין תחתיו. ופחות משלשה דסכך פסול בקטנה או פחות [מארבעה] בגדולה מצטרף להכשר שיעורה, וגם ישנין תחתיו.

7 ← ובענין סכך פסול ואויר יש עוד לדקדק ולדעת דרכיו. שיש שסוברין לומר שאויר הפוסל בשלשה וסכך פסול הפוסל בארבעה הוא אפילו שלשה על שלשה לבד באויר או ארבעה על ארבעה בסכך פסול, אע"פ שאין כל אותן השלשה על שלשה של אויר או כל אותן הארבעה של סכך פסול על פני כל אורך הסוכה או על פני רחבה. ודעת זה בטל במיעוט, כי רוב החכמים דעתם לומר שאין האויר פוסל בשלשה ולא סכך פסול פוסל בארבעה אלא אם כן נמשך אותו הפסול על פני כל אורך הסוכה או על פני כל רחבה. וסמך לדבר מלשון הגמרא שאמר לדידכו דאמריתו משום הפלגה מה לי איתפלג בסכך פסול מה לי איתפלג בסכך פסול ואויר. וודאי אין לשון איתפלג נופל אלא אם כן חולק הסוכה לשנים, כלומר שעובר הפסול על פני כולה ונמצאת שהיא נחלקת לשנים. ולפיכך רואין אם יש לאותה סוכה ארבעה דפנות אם הסכך פסול הוא מן הצד אפילו בארבע אמות ונשאר שם רוחב שבעה טפחים או יותר הרי יש שם סוכה עדיין בת שלש דפנות. אך אם לא נשאר מן הסכך פסול ואילך שיעור סוכה, כולה פסולה. ואם הסכך פסול מן הצד בארבע אמות משני צדדיה כמו בין זה לזה כגון מזרח ודרום רואין אם נשאר שם שבעה טפחים במקום הכשר ותחת הסכך כשר שתי דפנות כהלכתן ושלישית אפילו

ב א ר מ ש ה

*106 נראה שחסר כאן.

גוד אסיק
 עם לבוד.
 פירוש
 פי דפנות
 זה דהיינו
 שאין לה
 יה כדופן
 ית משום
 משלשה
 מה מחצלת
 מה טפחים
 מה טפחים
 יך אפילו
 משלשה
 במשלשל
 יה ולדעת
 לת שבעה
 לה עשרה
 יה ומשחו
 פן, ונמצא
 לה אלא
 טפת שוחק
 העשויה
 שנפחת
 גבי אותו
 הוא פחות
 ודרה וסכך
 בין הדופן
 נקומה. וכן
 דקמייתא
 מה עשויות.
 רך הכתים
 לצורך, מה
 דופן עקומה
 אלא בגג

עקומה ולבוד

ספר המכתם

ח' מסנהד כסתיג, סוכה ומזוז קטן

ארגינן צוז לני לוי מנרדונג

י"ב א"ג י"ג גול"ג ל"ג י"ג י"ג י"ג ל"ז

6

טפה. ואם היה הסכך פסול באמצע בארבעה טפחים לארכה על פני כולה או לרחבה רואין גם כן הנשאר מכאן ומכאן ואם נשאר רחב שבעה טפחים כשרה, שהרי יש עמה שלש דפנות. ואם הסוכה של שלש דפנות לבד, אם היה הסכך פסול מן הצד, הרי לא נשארו לה לצד הכשר אלא שתי דפנות. ואם היה באמצע גם כן הרי לא נשארו מכאן ומכאן אלא שתי דפנות, אם היה הסכך פסול לארכה. אבל אם היה לרחבה רואין אם נשארו שבעה טפחים לצד דופן האמצעי הרי יש לה שלש דפנות וכשרה. ואם הסוכה של שתיים כהלכתן ושלישית אפילו טפה, רואין גם כן אם הוא לאורך או לרוחב, ורואין שיעור הנשאר. זה הכלל כל שישאר מן הסכך פסול ואילך שיעור סוכה של שבעה טפחים עם שתיים כהלכתן ושלישית אפילו טפה כשרה. [

דף יח.] אויר שלשה בסוכה גדולה ומיעטו בין בקנים בין בשפודין הוי מיעוט. פירוש שהשפודין אין משלימין שיעור של אויר לפוסלה, כדאמרינן לעיל, דכיון דלא שוו שיעורייהו לא מצטרפין. והוא הדין לסכך פסול דארבעה בסוכה גדולה ומיעטו במעט אויר, כגון שנטל משם מן הסכך הפסול ולא הניח שם סכך כשר אלא שנשאר שם אויר נמי כשרה, שאין אויר משלים שיעור הפסול.

והני מילי בסוכה גדולה, אבל בסוכה קטנה מצטרפין בין סכך פסול להשלים אויר ובין אויר להשלים סכך פסול. והלכתא שלבוד באמצע ולפי' פחות משלשה טפחים אויר בכל מקום אינן פוסלין.

איברומא שריא. פירוש דג¹⁰⁷. מהו. אמר לפניו ר' ישמעאל ב"ר יוסי (נפרש) [ר' פריש] של מקום פלוני מותרת ושל מקום פלוני אסורה. איפשר לנו לומר דהוא הדין לדג שנהגו לאכול בעיר אחת ובעיר אחרת נוהגים איסור, כגון דג שקורין דו"ב, שאותו היוצא במקום שנהגו לאכול מותר לכל בני עיר אחרת שבאו לשם או אפילו אם מביאין למקומן, אי לאו משום מראית העין, ואין כאן לתת עליהם חומרי מקום שיצא משם, כיון שהדבר ידוע ונראית לעין שאותו היוצא ממקום היתר נמצא בו סנפיר וקשקשת כי האי איברומא דאמרינן הכא, דשל מקום פלוני אסורה מטעם זה ולכך נהגו בו איסור. דלא שייך למימר נותנין עליו חומרי מקום שיצא משם לא בדבר שאי איפשר בו שום חילוף שיתלו בו האיסור במקום שנהגו, אלא שכן קבלו אבותיהם. (בההיא תרבא דאיתרא כגון נמי בההיא תרבא דאיתרא) דאמרי' בחולין¹⁰⁸. אבל לענין דג זה שתלוי בסימנין, וסימן ההיתר נראה בו במקום ההיתר מותרין הכל, והוא הדין שאם הביאו מן הנמצא במקומות שנהגו בו איסור למקום שנהגו בו היתר שאסורין לאכול אותו שבא משאר מקומות, פירוש בני אותה העיר נרבונה שנהגו היתר¹⁰⁹. כל זה נמצא בהגהות

ב א ר מ ש ה

107) אולי צ"ל דג קטן.

108) חולין ג.

109) כעין זה כתוב בס' ערוך השלחן לענין חמאת עכו"ם עיי"ש.

של רבי זלה"ה (ש) דהא דאברומא אינה ראי ושל מקום פלוני אסורה מעלה, אלא משום דזה עמו. אמ"ה¹⁰⁹.)

אתמר סכך על ג גבה ממש, אלא סמוך לו פצימין פירש רש"י ז"ל בפחות משלשה טפחים.

לסוכה, דאמרינן לבוד. ונ לאכסדרה עבידי ולא לה לסוכה. אין לה פצימין.

קאי, דלית להסוכה דופן מכל רוח. ורבא אמר פס והילכתא כותיה. ולפירוש שתי דפנות כסוכה העשויה וכו'. דהוי כפס ארבעה ד [דף יט.] והא

מסכך על גבי אכסדרה שתי דפנות כהלכתן, כגון היוצא כדאמר לעיל. והוה שוחק, והוציאו לחוץ והו

מפני שהאכסדרה היתה מ שנמשכין אחורי הסוכה. וי כשרה עם זה, שהרי היו מעט פחות משלשה סמוך

חשוב להכשיר במקומו נ מבפנים ושוה מבחוץ ש רואה בה טפח שוחק, וכי והרב ז"ל פסק כרב באכ

ובסוכה פסק כרבא דלא **עבידין**. כלומר מן האכסדר דנחשוב אותה כאילו הוא על ידי פי תקרה הכא ל חוץ לאכסדרה היא.

והא דאמרינן פסל

109) אולי הוא ראשי

ראיית רבו מסוגיין.

110) במדבר ב כ.

בגמרא בתרי ותלת גוונים. וכתב הראב"ד ז"ל והרב בעל השלמה ז"ל דכולהו הילכתא גינהו. וחד מינייהו לא נצרכה אלא לפחות משלשה. דסך פסול בסוכה קטנה דנידון כסוכה ומצטרף עמה להכשירה כדכתבינן לעיל.

ו [דפריך פשיטא לא יהא אלא אויר. פירוש דאויר פחות משלשה נמי ודאי מצטרף. ומשני זה מצטרף וישנין תחתיו. פירוש אויר שהוא חמור יותר אע"פ שמצטרף אין ישנין תחתיו. אבל סך פסול שהוא קל ממנו מצטרף וישנין תחתיו. כך פירש ר' שלמה יצחקי ז"ל. ואית דמפרשי איפכא¹¹²]. דבאויר ישנין תחתיו דכלבוד דמי. אבל בסך פסול זה דבפחות מכשיעור אע"פ שאינו פוסל צל פסול הוא ואין ישנין תחתיו. וירושלמי מוכח כפירושא קמא. וגמרא דילן נמי קרי ליה לאויר חמור יותר. אבל בפחות מארבע אמות מן הצד כבר כתבנו לעיל דאין מצטרף ואין ישנין תחתיו היכא דאיתיה יותר מארבעה טפחים. **ל**

[דף יט:] העושה סוכתו כמין צריף. פירוש כעין צריפי דאורבני. והיא משופעת מלמעלה כעין גגין שלנו. אבל גגה וקירותיה היו אחת. פסולה משום דשיפועי אוהלים לאו כאוהלים דמו. מיהו אם היו לה דפנות כראוי אע"פ שהיה הסוכך כעין צריף ודאי כשרה. דהא אמרינן לקמן דאם הגביהו מן הקרקע טפה כשרה אפילו בסמוכה לכותל. וכל שכן הא.

מ החצלת קנים גדולה וכו'. מתרץ לה בגמרא דגדולה סתמא לסוכך ומסככין בה אלא אם כן עשאה לשכיבה. וקטנה סתמא לשכיבה ואין מסככין בה אלא אם כן עשאה לסוכך. וכן הילכתא.

א כווי אשכחיה לרב יוסף דגני בכילת התנים בסוכה אמר ליה כמאן כר' אליעזר. פירוש דכיון דאת ישן בכילה בסוכה גלית אדעתך דלא חשיב אוהל משום דעשויה כמין צריף דאין לה גג. מכלל דסבירא לך לענין סוכה נמי דלא היא סוכה כר' אליעזר.

אמר ליה מתני' יחידאה היא. כלומר דר' נתן הוא דקאמר דר' אליעזר פוסל והכמים מכשירין. ואנן לא סבירא לן כיחידאה אלא כברייתא דר' אליעזר מכשיר והכמים פוסלים. וקיימא לן כרבנן. ואם הגביה מן הקרקע טפה. פירוש בין זו שעשויה כמין צריף בין זו שסמוכה לכותל או שהרחיק מן הכותל כשרה. משום דעכשיו יש לה צורת דפנות וסוכך. ואע"פ שאין באתו טפה שיעור דופן ולא שיעור סוכה לית לן בה. מיהו יש שאומרים שצריך שיהא בשיפועה משבעה עשר טפחים ולמעלה כדי שגחשוב עשרה טפחים לגובהה והשבעה טפחים לרחבה. וגם שירחיק מן רגלי הקורות של זו הסוכה הסמוכה לכותל שבעה טפחים. ועוד כדי שיהא משכה שבעה טפחים. וצריך שיסכך אותה בסך כשר מן העשרה טפחים ולמעלה. ואותו טפה גם כן שמרחיק מן הכותל ממלא

ב א ר מ ש ה

(111) תוד"ה לא.

7

בעצים. וכן כתבו בתוס' ¹¹². בתוך הסוכה בכילה שיש לה בתוך סוכה. ואגב שיטפא סוכה הוה ליה למימר.

[דף כ:] מסככין עשויה לשטוח עליה פירות ¹¹³ לה בית קבול. ומקבלת טומ ואע"ג דשקל ליה ל של כלים. שאין מסככין בהן ולפיכך צריך להזהר שלא נשברו הכרעים. שאין ראוי רוג"ש שהיו מכלי היין. ככלאות של כלים גינהו.

פ

חישן תחת המטה במטה גבוהה עשרה דכיון ומפסיק תחת הסוכה. אמר ו להכשיר. ומפרש בגמרא דא ולא אתי אוהל עראי ומבטי עראי. ואתי אוהל עראי ונ עבדו של ר"ג וכו'. מתרץ דירת קבע בעינן. כדאוקמ' פליג אדר' יהודה ואתי ל קבע. וגרסינן בירושלמי ¹¹⁴ מניח תפלין ולא מיחה בידו שלא הניחו לישן אלא תחת מזו ומזו למה מיחה בידו החכמים. פירוש שאף כאן שהיו שם חכמים הרבה וי רבן גמליאל רוצה שעבדיו

(112) תוד"ה העושה ותוד"ו

(113) וכמו שהגיה בחות' י

(114) וכ"כ בתוד"ה מסככי

(1) דף ז :

(2) ירושלמי כאן.

הרב חיים פנחס שיינברג
ראש ישיבת תורה אור, ירושלים
מח"ס "טבעת החושן" ועוד

הערות להלכה בעניני חג הסוכות הלכות סוכה וד' מינים

שיעור האויר שאסור לישב תחתיו בסוכה

74 מה שמבואר בפוסקים שאויר פוסל בג' טפחים אבל אסור לשבת תחת האויר אפילו בפחות מג' טפחים, והטעם שניכר מחמת האויר ההפסק בהסוכה והשיעור בזה אינו מבואר בפוסקים, נראה לדעתי שהשיעור בזה כמו בדינים של הפסק בין אותיות וכמו בריבוע של התפילין שהשיעור בזה כפי הכרעת כמה פוסקים שאם אינו ניכר להדיא אינו פוסל בריבוע, וכמו כן באותיות צריכים לתקן משום כתיבה תמה אבל אין בזה חסרון של שלא כסדרן ומשום שחסרון זה לא מקלקל צורת האות, וכמו כן מסתבר שהשיעור של האויר אם ניכר בהדיא תיכף האויר וגם כשמסתכלין בקצה של הסכך נראה להדיא האויר של הקצה השני להדיא או נקרא זה הפסק לפסול הישיבה. [סימן תרל"ב].

בלילה הראשון אפילו לדעת המחייבים יותר מכביצה א"צ לאוכלו בכדי אכילת פרס נראה דאפילו להך דיעה דס"ל דבעינן בלילה הראשונה לאכול יותר מכביצה מ"מ לא בעינן לאכול בכא"פ, ודלא כמו שמביא בספר מועדים וזמנים בשם כמה פוסקים, ומשום דהטעם דבעינן יותר מכביצה אינו מדין אכילה אלא משום תשבו כעין תדורו וכדינא דתשבו לא נאמר בו הדין דכא"פ ומסתבר כן, דכך הדרך של אכילה שלא למהר עצמו, ורק בדין אכילה דבעינן הנאת אכילה בזה נאמר דינא דאכ"פ. וכן מוכח לכאורה מהמ"ב בסימן תרל"ט שאחר שמביא שם החומרא הנ"ל דבעינן יותר מכביצה מביא שם מהאחרונים שצריך לאכול הכזית בכא"פ, והזכיר הכזית ולא היותר מכביצה. [סימן תרל"ט].

בדין אכילת כזית בלילה הראשונה אי בעי בבת אחת

ונראה עוד דדינא דהמ"א שהתמיר לענין אכילת מצה שבעינן שתהא הבליעה בבת אחת ומשום שלא נאמר הדין דאכילת פרס רק לענין איסורים ולא למצות, מ"מ לענין סוכה מודה דשפיר מועיל בכא"פ ולהכי לא הביא זה לענין סוכה, וטעמא דמילתא שהדין סוכה מלבד המצוה יש שם עוד דינא דאיסור, דאסור לאכול חוץ לסוכה, ועוד דהא עיקר דינא דסוכה הוא שתהא הסוכה עיקר דירתו בסוכות, וממילא חל האיסורים וגם המצות, וכמ"ש המחבר סימן תרל"ט וכיון שבאיסורים נאמר הדין של אכ"פ מועיל זה נמי לענין המצות סוכה. [שם].

גדר פסול "חסר" בלולב

לדעתי הפסול דחסרון בלולב הוא כמו הפסול של הדר וכמו שבהדר הפסול הוא רק במקום שניכר להדיא וכמו שמביא המ"א בשם המבי"ט, ה"ה בפסול דחסר שאם לא ניכר להדיא לרוב בני אדם שאינו פסול. דוגמא לזה מה שמצאנו לענין כתיבה תמה באותיות של סת"ם שאם אינו ניכר להדיא או שחינוק דלחו"ט מכיר האות אינו פסול משום שיש שם אות על זה אלא שחסר בהתממות של האות. וכמו"כ לענין מום שפוסל בקרבן כתב רש"י בחולין כ"ג שאינו פוסל מום בעוף שמום קטן אינו חסרון כ"כ בעוף ואין בזה הדין דהקריבהו לפחתך, ורק במום גדול שייך דבר זה יעו"ש. וא"כ י"ל דה"ה דהפסול דחסרון

קולן המוציא

חג הסוכות

ביום י"ז ביוסקיוט

זיון מנ"ג

הוצאת מנ"ג

ירושלים - ג'תשס"א

ד. ליהנות בה
ההנאה היא
יתנה, ועיי"ע

וכתו ביו"ט,
כאורה הה"נ

שחוק
לשיח
עודה,
ואף
ה, יש
דיעם
וגו,
ה של
ל זה,
שבים
ואם
תנים,
עלות
נראה
ועל
ל פני
כ"יה

זולתי שלו דאסור לגזול הימנו דכל שהוא אסור לגזול מן המורה א"כ אמאי לא נקרא לכס הא י"ש לו בעלים. ואינו דומה לאיסורי הנאה או שזריך הימר אכילה, עיין פרק ג' לזב הגזול ל"ה ע"א, דזה שהוא פחות משה פרוטה הוא שלו לכל זכרו ואסור לגזול ממנו א"כ י"ש לו בעלים. וגם במלה זריך לדקדק שיהיה הכוזה שזה פרוטה, דזהו פרוטה היא חצי שעררה כסף זרוף עיין בראשונים, וכזה מנה אינו שזה כל כך במדינתנו, א"כ חס ושלוש אין ישראל יוצאים ידי חובת מנה צלילה הראשון, ולא ראינו ולא שמענו מי שידקדק בזה ולא מלאחי בשום פוסק קדמון או אחרון שיצא זה, וז"ע מאוד שלא הרגישו בזה המפרשים והפוסקים בפרט במנה לאורייתא"י.

דפנות נזירות
בשבת ע"י
סוכה

ונראה לי צדור בעזרת השי"ת לשיטת המוס' שם ט' ע"א ד"ה הוא, דמנה הנאה בעצירה היא רק מדרבנן וסוכה גזולה פסולה מטעם לכס, אם גזל הדפנות של הסוכה בשבת של סוכות יוצא בה, כמו סיך על מצוי שיש לו לחי או על פסי ציראוח למחור שם נסוגיא ו' ע"ב דמינו דהו דופן לשבת הו דופן לסוכה, ועי"ש גר"ן [ג' ע"א מדפי הרי"ף] ובראשונים, מוין דאף דגזירת הכתוב הוא דזה לא הו דופן לסוכה מ"מ אי אפשר שחמיר לחלפין וכיון דחמיר לשבת מחיר לסוכה, עי"ש גר"ן. א"כ הכי נמי נהי דהמורה פסלה דופן הגזול והו ליה כאלו אינו דופן, מ"מ כאלן דלענין שבת הו רשות היחיד אפילו בדפנות גזולות הו דופן לענין סוכה, כמו בכל הדפנות שמן המורה אינו דופן בסוכה מ"מ בשבת שבתוך החג הו דופן, א"כ כאלן נמי יוצא בה.

שורב ראינו שזה טעות, בדמאת מינו אמרינן לשוויה דופן אף דלה הו דופן בשום ענין, כיון דלענין שבת הו דופן אי אפשר לומר דלענין סוכה לא ליהו דופן מחמת מיגו, אבל לא אמרינן לשוויה לאיש הזה דופן, בדמאת האי הו דופן גמור לענין שבת וגם לענין סוכה להגזול יוצא בה, ואם הגזול מוחל להגזול גם הוא יוצא בה, ולומר מיגו דהו דופן לאיש ידוע דהיינו להגזול יהיה דופן גם להגזול זה לא מצונו, דלה מצונו מיגו רק לשוויה דופן דבר שאינו דופן, אבל לשוויה דופן לאיש ידוע שאינו אצלו דופן לא שייך זה. אך לכאורה גם זה זריך טעם למה לא [אמרינן] גם בכהאי גוונא, כיון דלהגזול הו דופן לענין שבת הו אצלו ג"כ דופן לענין סוכה. אך הטעם פשוט, דמינו לא אמרינן רק מה שיש חסרון בדפנות, כיון דהמורה אגמריה דין דפנות בסוכה ובשבת אמרינן המיגו, אבל מה שהחסרון אינו בדפנות לזב אלא גם בהספק וגם בהקרקע של סוכה לא שייך מיגו, וכי אם יש איה פסול בסך ואמרו מינו דהו רשות היחיד לשבת, זולתי אינו כי הפסול אינו מחמת הדפנות, הכי נמי אף דהפסול עמה מחמת הדפנות, מ"מ לא מחמת הדפנות לזב רק פסול זה שייך גם בסך ובקרקע של הסוכה כמו שכחתי לעיל, לא שייכא מיגו בכהאי גוונא, נהי דהו דפנות מ"מ לא גרע מאס גזל קרקע חצירו או סך חצירו אף דהו רשות היחיד לשבת מ"מ פסולה בסוכה דלה שייך מיגו כי הפסול אינו מחמת הדופן, הכי נמי אף דהפסול בדופן מ"מ כיון דהאי אינו מחמת דופן דלגזול עלמנו ראוי, א"כ לא שייך מיגו כהאי גוונא, וזה פשוט מאל"י.

(י) ודין המצטער שפטור מן הסוכה, שהתורה אמרה [שם, שם מ"ב] תשבו, בעיני תדורו. וכל שכן חולה שפטור גם כן מטעם זה, ואפילו משמשי חולה פטורין, וכל שלוחי מצוה, וכן חתן וכל חבורתו, דמצוה עבדי.

ודין הולכי דרכים ושומרי גנות ופרדסים ושומרי העיר". ודין ירדו גשמים". ודין סוכת גנב"ך ורקב"שיי שכשרה. ודין עצי סוכה שאסורין כל שבעה מדאורייתא, וביום השמיני ותשיעי בגולה אסורין משום בזוי מצוה, משם הרמב"ן זכרוננו לברכה". ויתר רובי פרטיה, מבוארים במסכתא הבנויה על זה, והיא מסכת סוכה.

(יא) וגוהגת בכל מקום ובכל זמן, בזכרים אבל לא בנקבות. ועובר על זה ולא אכל אכילה של פת בסוכה, או שלא ישן בה ואפילו שינת ארעי, והוא שלא יהיה חולה או מצטער או פטור מחמת הדברים שאמרנו, ביטל עשה זה. וכבר כתבתי למעלה"י שבית דין כופין על ביטול עשה.

יז. כמיש שם כ"ו ע"א, דהולכי דרכים ביום פטורים ביום וחייבין בלילה וכו', חולכי דרכים ביום ובלילה פטורים בין ביום ובין בלילה, וכן שומרי גנות ופרדסים, עיי"ש. יח. כמיש שם כ"ח ע"ב, מאימתי מותר לפנות משתרח המקפה, היינו משיתקלקל התבשיל. יט. סוכת גוי, נשים, בהמה, כותים, רועים קייצים (שומרי קציעות), בורגנין (שומרי חציר), שומרי פירות. כמיש שם ח' ע"ב. כ. שנאמר חג הסוכות שבעת ימים לחי, ותניא ר' יהודה בן בתירא אומר כשם שחל שם שמים על החגגה כך חל שם שמים על הסוכה (שם ט' ע"א). ועיין מניח אות י"ב. כא. הואיל והקצצה לבין השמשות של שמיני הקצצה לכל היום השמיני, ותשיעי בגולה. כב. במלחמות ביניה מיד, ובחידושים לשבת מיה ע"א ד"ה ויכא למידק. כג. מצוה ו'.

במצוה פסול נשלשה טפחים כיון דיוצא מחורת לזבד. ומ"מ סך פסול אינו פסול פחות ממצוה דלה הו מקום חשוב פחות מזה, עיין שם ט"ז ע"ב וי"ח ע"א ובמס' שם ד"ה אין לזבד, ומיירי כגון שהסך פסול הולך על פני אורכה דמפסיק הסוכה לשנים על כן

ושו"ע שם, זה דוקא בסך פסול שייך שפיר דינים אלו דכך הוא גזירת הכתוב דפחות מזה אינו מקום חשוב לפסול הסוכה לומר דהו הפסק ואין לו אלא דופן ומאי מכל זב, או מן הזב לומר דאין לו אלא שני דפנות. אבל בסך גזול חוץ מה דפסול משום לכס מן המורה פסול ג"כ מטעם מזה הנאה בעצירה להקורבים מזה הנאה בעצירה לאורייתא פסול. וקוצים המוס' שם ט' ע"א ד"ה ההוא, למה לי קרא חיצוק ליה מחמת מזה הנאה בעצירה הרבה חיצוקים נאמרו בזה, א"כ אם היה אור ששלה הן מן הזב והן בלמעט דסוכה פסולה, א"כ אף בהניח סך גזול שלשה טפחים הסוכה פסולה הן מן הזב והן בלמעט דגלאו [האין] סכא היחה הסוכה פסולה, דלויי סוכה פסולה נשלשה, ובאחה להכשיר על ידי סך זה הגזול, והו ליה מזה הנאה בעצירה דהמנוח של סוכה צאה על ידי העצירה דאי לאו בעצירה לא היה לו סוכה כלל, בשלמה בשאר סך פסול דלה שייך מזה הנאה בעצירה שפיר אינו פסול פחות מארבעה, או מן הזב בארבע אמות. דכן הוא הלכה, אבל מחמת מזה הנאה בעצירה כל היכי דעצירה מסייע להמנוח פסולה, א"כ כאן פסול כמו אור דהו ליה מזה הנאה בעצירה, כן נראה לעג"ד צדור בעוה"י. אך בפחות משלשה טפחים דאינו מועיל כלל להכשר סוכה כי אפילו גלאו הך סככה כשרה, דלויי אינו פסול פחות משלשה כל שכן מזה הנאה בעצירה, וזה פשוט. ומ"מ אפשר דנפקא מינה ליטן מחמיר, עיי"ש בשו"ע סי' תרל"ב ס"א. וכן לשאר הדינים

המבוארין שם לענין דאין סך ואור מצטרף אם [אין] בכל אחד מהם כשיעור, רק בסוכה קטנה. ובאין גזול אפילו טפה אור ושני טפחים סך גזול מצטרף, כיון דמ"מ הו ליה מזה הנאה בעצירה, עיי"ש עוד לאיהו דינים. הכלל דסך הגזול נחשב כאלו הוא אור דאינו יכול להכשיר כלל מחמת מזה הנאה בעצירה, כן נראה לעג"ד צדור הגם שלא התעוררו המפרשים בזה. (י"ג) ודין המצטער וכו'. אבל משמשי חייבים. ודין הולכי דרכים, הכל מבואר בש"ס שם כ"ו ע"א ור"מ כאן פ"ו ה"ב ובשו"ע סי' תר"מ ס"ד. ודין עצי סוכה עיין שו"ע סי' תרל"ה ס"א לענין אי דוקא עצי סך אסורים מן המורה או גם עצי דפנות אסורים, ועיין השיטות בראשונים ואחרונים"י. (יא) [ג] ונדהגת וכו'. וטומטום ואנדורגינוס חייבים מספק. והלוי עבד ומלוי בן מורין חייב כמבואר בר"מ כאן פ"ו ה"א, ועיי"ש בה"ג ג"כ לענין צרכה. ולילה הראשון חייב כל אחד מן המורה לאכול כזית פת בסוכה וכו', כן הוא ג"כ דעת הר"מ כאן ה"ו והטור סי' תרל"ט דבבית לזב ילא, ויש שיטות [עיין ר"ן י"ב ע"ב מדפי הרי"ף] דלזריך יומר מכניסה שיהיה חיוב סוכה. וגם לענין ירדו גשמים יש שיטות אם צלילה הראשון חייב אפילו צירדו גשמים, ומצטער, עיין כל זה בר"מ ומגיד משנה [כאן ה"ן] ובר"ן [שם] ומוס' צרכות מ"ט ע"ב ד"ה אי בני וצטור ושו"ע סי' תרל"ט ס"ה. וראיתי בספר אחד [שערי משוה סי' תר"מ סוף סק"ה] מוצא בשם (ממ"צ) [צרכי יוסף שם אות ה'] להגזול אולא, דאף להשיטות דמצטער וצירדו גשמים חייב צלילה הראשון, מ"מ בחולה שאין בו סכנה פטור, עיי"ש.

מצטער
והמשו"י
עצי סוכה
החייבים
שו"ע
האכילה
ירדו גשמים

(יז) בשושנים לדור סי' ג' (כסו"ס שאילת שלום) האריך הרבה בחידושו של רבינו. ובחוס' ר"ד סוכה מ"א ע"ב מבואר להדיא דפחות משה פרוטה קרינן ביה לכס, אף שאם הקדישו אינו קודש, ולכן ערבה כשרה פחות משה פרוטה. וראה אוצר מפרשי התלמוד סוכה שם.

(יח) עיין זכרון יונתן בחלק התשובות דף קצ"ה ע"א. (יט) עיין רמב"ם כאן פ"ו ה"ט"ו דבין עצי דפנות ובין עצי סך אסורין, והרא"ש פ"א סי' י"ג חלק דרך בסך אסורים. ועיין פנ"י ביצה ל' ע"ב ד"ה מיהו בשבת, וערוך לזר סוכה ט' ע"א ד"ה האי וי"א ע"ב ד"ה מקיש, ובחידושי הגר"ה הלוי על הרמב"ם כאן.

דאפילו לאוקמתי דרבא לא סליק לה תירוצא דא"כ דרשב"ג מודה דבקיעת גדיים מבטלת מחיצה א"כ כל שהיא ג' ומג' ועד ד' מפני מה אין בקיעת גדיים מבטלתה מאי אמרת כיון דהיא לה ג' חשיבא קצת ואפילו לרשב"ג ולא מבטלה לה בקיעת גדיים א"כ הדרא קושיין לדוכתא דאפילו בנפרצה ביותר מכדי מלואה כל היכא דאיכא ג' תו לא מבטלה לה בקיעת גדיים ואמרינן לבוד ואפילו בג' כנגד הפרוץ מותר, והדבר צריך לי תלמוד.

רבא אמר מרסיפא רשב"ג רישא רשב"ג וכו'. ולדברי רבא אפילו ג' חשיבא למישרי כנגדו וקיימא לן כרבנן, וכן כתב הראב"ד ז"ל⁴⁸⁹. מה שאמרו כאן במחיצות אלו דכל שהוא ד' ומד' עד עשר דאפילו פרוץ מרובה על העומד כנגד העומד מותר, לא שנו אלא לענין מחיצות כלאים אבל לשבת לא דאפילו במחיצה אמה וחצי אמר למעלה⁴⁹⁰ דאתי אוירא דהאי גיסא ודהאי גיסא ומבטלא ליה, והלכך לעולם אמרינן לענין שבת דאתי אוירא דהאי גיסא ודהאי גיסא ומבטלא ליה חוץ מפחות מג' דאמרינן לבוד וכל לבוד כעומד ממש דמי וכדאמרינן לקמן כסמוך גבי חבלים דקרי' ליה עומד ממש⁴⁹¹.

והלכתא כותיה דרב פפא משום דדייקא מתני' כותיה. והא דפסקינן הלכה בפרק שני דחולין⁴⁹² גבי שחיטה דכולי עלמא מחצה על מחצה אינו כרוב, לדברי הראב"ד ז"ל שכתבתי למעלה⁴⁹³ לא תקשי מידי דהתם שחיטה דאורייתא כרובא תליא וכדאורייתא אולינן לחומרא אבל [פרוץ]

מרובה על העומד דמחיצות דרבנן ולקולא, אבל כבר דחינו למעלה⁴⁹³ שאין הדברים נראים כן, ובתוספות⁴⁹⁴ תירצו דיש לחלק דהתם בדבר התלוי בחיות הבהמה, ומסתברא דהתם הלכו בו לחומרא יותר וכמו שאמרו בירושלמי דמכלתין בריש פרקין⁴⁹⁵ גבי קורה שמקצתה למעלה מעשרים ומקצת למטה מעשרים רב אמר, סוף שעורין להקל ר' חייא בשם ר' יוחנן מכוי שקורתו למעלה מעשרים אמה וכו', ר' חלקיא בשם ר' אחא אפילו כרב אתיא דרב אמר שחיטה מחצה למחצה כשרה ולמה אמרו פסולה מפני מראית העין⁴⁹⁶.

→ אי מוקי לה עלילאי אתי אוירא דהאי גיסא

ואוירא דהאי גיסא ומבטלי ליה אי מוקי ליה במצעי ה"ל עומד מרובה על הפרוץ מב' צדדים,

כלומר לא הוי עומד, והא דאמרינן לעיל⁴⁹⁷ לעולם הוי עומד, דחויא בעלמא היא כלומר מהא לא נשמעינה, ומיהו הכין הלכתא דלא הוי עומד

מדאמרינן הכא להדיא דלא הוי עומד⁴⁹⁸, ואית ליה למידק אשמעתין בהא נמי דמוקי ליה בי מיצעי נימא ביה אתי אוירא דהאי גיסא ודהאי גיסא ומבטלי ליה כדאמרינן באידך, ויש לי לומר דאין הכי נמי אלא כיון דאשכח בהא טעמא חדתא אתא וחדית ואגב אורחיה קמ"ל, ואי נמי יש לי לומר דבכי האי גוונא

ובשפ"א סוכה כב, ב בהגהה ועפ"ד נוחא. ובחי' הר"ן טו, ב הק' על הא דאמרי' למ"ד פכ"ע דלא תפרוץ רובה, דנימא דהלכתא דמחצה מהני. ונ' דלכ"ע הוי שם מחיצה מברלת בפכ"ע, אלא דלר"פ בעי' מחיצת רוב לעשותו לרה"י וכמש"כ במילואים על חי' רבינו כחולין שם. 495 ה"א. 496 ועי' בחי' תלמיד רבינו משה"ק בזה. 497 י. ב. 498 וכי"ה בעבוה"ק ש"ב ב ובריטב"א בשם רבותיו וכמאירי י, ב ושה"ג בשם הרי"א, ובר"ן טז, ב. (והר"ן הוסיף דל"ה עומד לכטל הפרוץ אבל מ"מ לא נחשב לפרוץ, והיינו דל"ה כעומד מרובה דינו כמחיצה בכולו, אבל מ"מ לגבי עצמו מקרי עומד), אולם הריטב"א פסק דהוי עומד, וע"ע בהגא"ש סו"פ בשם האו"ז, ובתוד"ה או ותוס' הר"פ. (ומשה"ק במקרה"ס ע"ד החוס' הנ"ל ע"ע במג"א סי' שסב סקט"ז ומש"כ בנשמת אדם כלל מח ס"ט אות ג ושייך לדברי רבינו עיש"ה). ועי'

דחה פי' זה, וע"ע בר"ן. 489 הו"ד גם בריטב"א, ובר"ן, וכי"ה בבעה"מ. 490 י. ב. 491 ראה עוד בריטב"א ור"ן טז, א. 492 כט, א. 493 טו, ב ד"ה הכי אגמרי'. 494 בתוס' לפנינו ד"ה והלכתא לא כ' הטעם. וראה תוס' חולין כט, א ד"ה דכ"ע, ומש"כ רבינו בחי' שם דגבי סוכה ומחיצה הלכתא גמירי לה דפכ"ע מותר, וכן בריטב"א ובר"ן טו, ב כ' דשאני במחיצות. ובתוס' הרא"ש כ' בשם ר"מ דלעולם העומד חשוב טפי הכא דהעומד מתיר חשיב כרוב והתם דהעומד אסור חשיב נמי כרוב ע"כ. ונתחכין לזה בהגה' רא"מ, וע"ע בגור ארי' למהר"ל. וי"ל עוד דשאני במחיצות דהפרוץ נעשה לפתח ולכן פכ"ע מהני, וכמש"כ באבן האול פ"ה מסוכה [לתרץ שי' הר"מ דפסק דפכ"ע מותר ולענין סוכה פסק כפ"ה מסוכה דל"מ, וכ"נ בחי' המאירי, ועי"ל דשאני סוכה דבעי' צלתה וכו', ועי' פנ"י סוכה טו,

דכל אומרינן, כנגדה, אוסרתה מתורת רשב"ג: כל פחות מ אפילו טובא⁴⁸⁷ אמרינן. הולכין: לגמרי: במדה: ומג' ועד כא אלא למימר: בין זה: וליכא: ב"ג לאו: לם סיפא, מסיפא, לרשב"ג: וראיתי: אתיא: זות מד': נוד והאי⁴⁸⁸ דא"כ: אפי' הכי: דו וא"כ: יא דאית, תירוציה, דאפילו: דלמטה: א דרבא: אם כן: דרשב"ג: קשיא לי

בכורים על: ס"ל כד': יור"ד רצו: ע"י תוד"ה: בריטב"א

תיקון הוסף ל א

יבא זמ בתורת אי פוג יתק קוק אילן

הוצאת מוסף גוב קוק

לא אמרינן אתי אוריא דהאי גיסא ודהאי גיסא משום דלבוד להקל אמרינן ולא להחמיר⁴⁹⁹, והלכך כל שאתה בא לומר אתי אוריא דלמעלה מן החבל העליון דהיינו אוריא דעלמא ומבטיל ליה לא אמרינן לבוד והרי החבל העליון מפסיק בינו ובין אוריא דעלמא וכי אמרת דמ"מ אוריא דביני בני מבטל ליה אמרינן לבוד, וזה נראה לי עיקר, אח"כ חזרתי וראיתי דאפילו להחמיר אמרינן לבוד במבוי שרצפו בלחיים⁵⁰⁰ ולפיכך התירוץ הראשון עיקר.

ורב המנונא הכי קא מיבעיא ליה. כך הגירסא ברוב הספרים, ופירושה דכיון דחנינן לראיתו של אביי ממילא אדחא בעיא דרב המנונא, דהא לא משכחת לה דהתם נמי אמרינן היכי משכחת לה ומשום הכי לא אצטריך למימר הא דרב המנונא היכי משכחת לה ולאוקמה במחצלת שבעה ומשהו אבל מיד דדחה [דברין] אביי הרגיש הוא בעצמו בקושיי ופי' דרב המנונא הכי קא מיבעיא ליה כנ"ל, ויש ספרים דגרסי אלא הא דרב המנונא⁵⁰⁰ הכי קא מיבעיא ליה ואין צריך, ולענין פסק הלכה כיון דהא דרב

במ"ב שסב סקמ"ה. 499 ע"י תוס' סוכה יז, א וברא"ש שם, שכי' דלא אמרי' לבוד להחמיר, וכ"כ בראב"ה סוכה סוף סי' תרכו. ועי' במג"א בסי' תקב שהביא כן מהב"י ועיי"ש בשם הד"מ. והמג"א הק' מכ"ד דמוכח דאמרי' לבוד להחמיר ועיי"ש במחה"ש ובחכמת שלמה. ובמצפה איתן בסוכה שם. 500 לעיל ט, א. ונתכוין לקושיא זו במג"א שם. ובנפש חיה יו"ד סי' צו כ' דשאני לדין לחי ד"א דתלוי רק במראה דמיחזי כמבוי, וביד דוד (לעיל ט, א) כ' ליישב דהיכא דאיכא שיעור ובעי' ללבוד כדי לחברן אמרי' לבוד להחמיר, אבל דבר שצריך שיעור בעצמו ואין בו השיעור רק ע"י שנצרף האויר ג' בזה ל"א לבוד להחמיר. וראה בעמק ברכה סוכה סי' יח שכי' דאם נעשית המחיצה ע"י לבוד והוי להקל שוב דנים עיי"ן גם להחמיר. אכן נראה עוד עפ"י מש"כ המג"א בסי' תרלב ע"ד התוס' בסוכה הנ"ל, "דנהי דאמרי' דחשוב כאלו שניהם סמוכים זה לזה מ"מ לא אמרי' שהוא כמפורד וסחום בסכך פסול", והיינו דהיכא דהוי בפחות משעור ד"ט ל"מ לבוד להחמיר לאשוויי עלה שם סכך פסול, אבל ודאי דמהני לבוד להחמיר להחשיב כאילו סמוכין, ונתיחא קו' רע"א בסוכה שם, ועיי"ש בק"ג ובשפ"א, ולפי"ז נתיחא הקו' מלחי ד"א דאמרי' לבוד להחמיר להחשיבו כד"א, ויטוד זה נראה בפרמ"ג סי' שסג במשכ"ז, אלא דמדברי הראב"ה שם מוכח דל"א האי חילוקא, וכמ"כ מוכרח בדי' רבינו שהרי כ' דל"א

המנונא לא אפשיטא אפילו בשהיה מחצלת שבעה ומשהו וחקק בה ג' ואוקמה בפחות מג' סמוך לקרקע אינה מתרת דבמחיצת ערב לא אמרינן עומד מרובה על הפרוץ ואפילו במחיצה רביעית ואע"ג דהיא גופה דרבנן היא מ"מ עיקרה מחיצות דאורייתא ואולינן בה לחומרא כשל תורה כנ"ל⁵⁰¹, אבל הראב"ד ז"ל⁵⁰² כתב זה לשונו מסתברא מדאמר רב אשי מחיצה תלויה איבעיא ליה לרב המנונא וכו' [מכלל] דכי האי גוונא פשיטא ליה דמחיצה היא, [דמקשינן] ערב לשתי דהיאך לאו תלויה היא.

מתני' מקיפים בקנים ובלבד שלא יהא בין קנה לחבירו ג' טפחים בשירא דברו דברו ר' יהודה וחכמים אומרים לא דברו אלא בהווה כל מחיצה שאינה של שתי ושל ערב אינה מחיצה דברי ר' יוסי ב"ר יהודה וחכמים אומרים א' מב' דברים. וג' מחלוקות בדבר, ר' יהודה סבר שאין נותנין כל צרכן אלא לשיירא בלבד שהיא של שלשה אנשים או יותר. ואע"פ שהקיפיה מערב שבת לדירה מפני שאינן מחיצות גמורות, אבל בית סאתים נותנים להם בין לאחד בין

להחמיר גם כנ"ד דחבלימ, הרי דל"ה דין מיוחד בסכך פסול, ומש"ה לשיטתו שפיר הקשה מדין לחי ד"א דמוכח דאמרי' להחמיר. ועיי' בערוך לנר סוכה יח, א שהביא רא"י לפרמ"ג הנ"ל. *500 לפנינו: אלא רב המנונא הכי קא מיבעיא ליה, ור' בריטב"א וברק"ס. 501 וכ"ה בבעה"מ והשלמה, אולם בבעה"ק ש"ב ב פסק כרבינו לקולא כד' הראב"ד דלהלן. ועיקר ספק הגמ' דל"א עומד מרובה בערב, כ' הגאון ובתו"ח ובק"א הטעם דאין דרך פתח בערב, ובשפ"א הוסיף דאם מהני בערב היינו משום דמ"מ חלונות פתוחין גם בערב והוי פרצה זו כמו חלון. ועיי"ל דהספק דבערב ל"מ דליכא שעור המחיצה (ועיי' באב"ג בהל' סוכה סי' תסה מש"כ בשיטת ר' ירוחם בזה לענין סוכה). וראה במהרש"א סוכה טז, ב. ובריטב"א דן דפכ"ע לא יהני בערב, ובטוש"ע שסב ס"ט נפסק דפכ"ע מותר בין בשתי ובין בערב, והמ"ב שם תמה דבערב ל"ש פכ"ע דנימא דאוריא דעלמא ואוריא דהאמצעי מבטלי לפס' וכו', ונ"ל דאף דאוריא דחוץ למחיצות ל"ח אוריא דעלמא כמש"כ רבינו והתוס' לעיל י, ב דמחיצות עולות עד לרקיע, ה"ד לענין עומד מרובה דהך אוריא מבטלו, אבל כפכ"ע דסגי במחיצה העומד ל"ש לומר דאוריא דחוץ למחיצה יבטל מיניה שם מחיצה (ועיי' בחי' לעיל שם). 502 בכתוב שם, והו"ד בריטב"א ובר"ן וכמאירי. וכ"ד רבינו בבעה"ק שם. וברא"ש הביא ב' הדעות. ובאור"י סי' קכו כ' ד

לשנים כפי כ נמי לקרפף י הפרש בינו להם בית ס' הוקף לדירה, בדוקא אלא במדבר וכ"ש לדירה, ובלבו ומכלים וכדא הו"ל כקרפף יהודה סבר ד צרכן אלא כ אבל שלשה נ בין בישוב נ וכן מפורש ב ביחיד וחלוק שהרי לא נחג אלא ביחיד ו צרכן אף לר' בית סאתים : ואינה מחיצה אינה מחיצה בית סאתים, דר' יהודה נ דאמ' רב נחנ להם כל צרכן. והוצרכתי לכ ז"ל⁵⁰⁴ שפי' ז ב"ר יהודה ז [אלא] לפרש שלא חלק ר' כל מחיצה ש ע"כ לשונו, לחדש דבר ז הם, ואי אפ דא"כ אף בע דהוי בעי' דל: בטוש"ע שסב לשנים אין נותנין נותנין ב"ס לכאז ועיי"ש בב"ח ונ ירושלמי בירוש' בריטב"א.

ז. מימלא (דרכה) [דרכי אהל] שם דף י"ט [ע"א]:
 ח. מימלא דרכה משמיה דתלמודי צי רב דף (נ"ו) [י"ז] (ע"א) ושם בגמרא דף י"ט [ע"א]:
 ט. מימלא (דרכה) [דרכי אהל] שם [ע"א]:
 י. מוספות [שם י"ז] ד"ה אילן [הרא"ש] שם בפסקיו [שם סימן ג]:
 כ. טור [מוקדמות] שם אצ"ו [הרא"ש] שם; מוספות [שם]:
 ע"א

ציונים לרמב"א

הר"ב (ב) רבינו ירוחם נתיב ח' חלק א' [ג]:
 ט ר"ן סוף פרק קמא [מוסד ע' ד"ה גמ']:
 ט טור [עמוד מקינ]:

הגהות והערות

[טז] התוספות יוס טוב הוא כנלמא, אך הריע נעטרה הוא בעקלטי פ"א ממה א ד"ה ועל:
 יז רבינו חלק א' רמ"ו [מ"ד סימן אלק ע"א]:
 [ג"ל] (ג"ל) [ג"ל] תוקן ממנהרות אמ"ר מקי"ד (פרוסם), וי"ה מקור חיים, נתיב חיים ופרי מגדים: [טז] ההידושים קובה הדפוסים נתיב חיים ופרי מגדים: [טז] הם נלמא לרבינו, נדונו: [טז] ה"ביות "הלך כו"י מנלמא דרבינו אחרי מיתא "גמרא שם ע"כ"י י"ז ולפינו חוקן ע"פ דמשק אלעזר, אך בהגהות הרש"ש תבד למחוק מיתא "הלך כו"י ע"כ"י י"ז, ומקומם ז"ל "אלו איכא", וכן חקטו במנהרות ויהינטיעונג:

[כא] בדור"ד ז"נו ק"ק זה על מיתא "אלו י"ז ע"כ"י י"ז, ולפינו חוקן ע"פ דמשק אלעזר והגהות הרש"ש, וכ"ה במנהרות ויהינטיעונג תרכ"ב:
 [כב] הגהות נתיב חיים ופרי מגדים: [כג] בדפוסים אחרונים הגיהו במקום "הפק" "הפק":
 [כד] תוספת מהנרות פלרלק מקי"ט:

[כה] עיין נתיב חיים ופרי מגדים: [כז] סוף חוקן דף י"ז, ושו"ת חתם סופר י"ד סימן רעו: עגרות זקנים

תרל"ב [א] ודוקא שה"ך על פני כל הסוכה אבל אם אינו הולך באורך כל הסוכה ישנים תחתיה, מטעם זה אין נדורים מלישן תחת נקבים פחות מבי: [ב] והוא דפקך פסול מופל

ג אלא שבעה על שבעה. אינו מדוקדק, לאפילו יש בה ט' ומחלה [ו] ספק פסול ג' טפחים פסולה, כיון דאי שקלה ליה לפסול ליכא הכשר סוכה, (י"ז) וכמו שכתוב לעיל בשו"ע, וכן משמע מלשון רש"י [סוכה י"ז, ב ד"ה א"ל הבס]: ד ואף שפבחוץ וכו', עיין

ב אלא בסוכה קמנה שאין בה ג' אלא שבעה על שבעה בין באמצע בין מן הצד בשלשה טפחים פסולה בפחות משלשה (ג) כשרה: (י"ז) וישנים תחתיו ומצטרף להשלים הסוכה לכשיעור:

ב [י"ז] אויר בין בגדולה בין בקמנה שוים רבין באמצע בין מן הצד בשלשה טפחים פסולה בפחות משלשה כשרה [טז] ומצטרף להשלים הסוכה (ד) [י"ז] ואין ישנים תחתיו: הגה [טז] [ב] ודוקא שהולך על פני כל הסוכה או שיש בו כדי לעמוד בו ראשו ורובו אצל נללו הכי מותר דהא אין סוכה שאין בה נקבים נקבים [טז] [א] והא דפקך פסול פסול נאכרעט ואויר בשלשה היינו דוקא שהפסיק הסוכה לשמים ולא נשאר שיעור הכשר סוכה עם דפנות במקום אחד אצל אס נשאר שיעור סוכה במקום אחד המקום ההוא כשר ד ואף (י"ז) שמצדן אס ממונר לו מן הצדדים:

ד [י"ז] סכך פסול פחות מארבעה ואויר אצלו פחות משלשה אין מצטרפין לפסול [י"ז] הילכך אם אויר שלשה במקום אחד אפילו מיעטו בסכך פסול כשר והני מילי בסוכה גדולה אבל בקמנה שאין בה אלא שבעה על שבעה אם יש בין שניהם שלשה טפחים מצטרפים לפסול:

ד [י"ז] [י"ז] אם יש סכך פסול שני טפחים ועוד סכך פסול שני טפחים ואויר פחות משלשה מופסיק ביניהם יש להסתפק אם שני הפסולים מצטרפים לפסול סוף סעיף א' [פ"ק ט]:

שהוא פחות משלשה טפחים בטל הוא מטעם שאין שם מקום פסול צוה, לא מטעם תערובות, אלא שאין בו כדי לאסור כיון שהוא מעט דתשיע כמאן דליתיה: (ד) ואין ישנים תחתיו. הא דתמינר צוכה קמנה אויר מסכך פסול לענין ישנים תחתיו, וכן לענין פסול גדולה פסול אויר בשלשה וסכך פסול בד' טפחים, ינראה לי הטעם שנאמר רחוק לעין טפי ההפסק בסכך פחות

ערך דמהריק"ש
 תרל"ב סוף סעיף א [בשריה]. והא דלוי פסול בשלשה וסכך פסול נאכרעט היינו צוכה שאין לה אלא שלשה דפנות ומחיל דפנות האמצעי ומאן על פני כל הסוכה האז הפסול. אצל אס מחיל דפנות שכן האז ומאן על דפנות שנגזרו, מה שנשאר עד הדפנות האמצעי כשר אס בו כשיעור, והנשאר לזד הפסול אס י"ז אויר שלשה פסול, ואס הוא סכך פסול אס י"ז נשאר לזד הקרוך הכשר סוכה, ויש מהסכך הכשר שלזד הפסול [עד הדפנות] האמצעי פחות מארבע אמות, הכי הוא עקומה והכל כשר גם הפנימי כנוצר דין א' אף על פי שהוא דפנות: אס האויר שלשה או סכך פסול אכרעט הוא צלמאט ואינו הולך על פני כל הסוכה הכל כשר ונלמי האויר או הסכך הפסול ומצטרף הכשר זה עם זה לשיעור: סוף סעיף ד [יש להסתפק], אס הפסולין אכרעט ואויר פחות משלשה מפקי צניחה אין האויר משלמה לזד שנחשב אומר כמחוס ממנה לבוד דלא אמרינן לבוד להחמיר:

ביאור הגר"א
 [א] אבל בסוכה קמנה כו'. שם י"ז ב' נהי דלא שור כו' בסוכה קמנה כו'. ושם י"ח א' בסוכה קמנה בקנים כו'. ודינו באויר, כמו שכתוב בסעיף ב': [א] וישנים תחתיו ומצטרף כו'. שם י"ט א': [ח] ופניו בן אויר בין כו'. שם (י"ד) [יז] א' מה אילו איכא סכך כו', [ושם ע"ב] ולמר נמי נהי דלא שור כו'. ושם י"ח א' אמר אב"י אויר כו' [פלגי בה רב אחא ורבינא כו'], וקיימא לן כמאן דאמר לקולא, כמו שכתוב ריש פרק ד' דפסחים (ע"ה) [ב] ובפרק (ד"י) [ז] דחולין [גג]: [ט] ומצטרף כו'. שם [סוכה] י"ט א': [י] [נהג] ודוקא כו' אבל בלא הכי כו'. דאם לא כן למאן דאמר [שם י"ח, א] אין לבוד באמצע היאך מכשירין צלחה מרובה מחמתה, וסוכה עניה כמו שכתוב שם [כ, א] סוכה המדובללת כשרה, ועיין רש"י שם ד"ה עניה כו', וכן שם י"ט א' רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן לא נצרכה כו', ומשמע דאף במיעוטה ישנים תחתיה, דאמר [במרא] שכי נידון כסוכה, ועיין רש"י שם ד"ה אמר ליה רבי אבא כו'. וכן מרשמה [שם ע"ב] לטיט הגרוק שמצטרף, ושם טובלין גם בטיט אגב אידך, רש"י א' נש ע"א ד"ה רובין [ט]. ועיין תוספות שם י"ח א' ד"ה אין [לבוד] כו': [יא] והא

(ג) כשרה וישנים תחתיו. לכיון דהוא דבר מועט הוא ליתיה דמי. וכמו שכתוב בלבוש [סעיף 6] צוה, שצטל הוא אצל הכשר כדן כל חסור המצטל ציהור, שנעשה האיסור הימנה קשה לי הא לא אמרינן כן אלא בשאין מצרין אותו, ובאן אומר, וי"ע. ואפשר שגם למשה מסיני הוא והכי אמרינן "אי נמי, מן הסוכה אפילו צמח האיסור בטל צוה, דהא מסתברא ילפינן [מולין י"א, א] דבטל צוה ידעינן מי המזה ומי המחמיר ואפילו הכי אמרה תורה [ע"א] זיל צטר רובא, ובאיסורין [ש] אפילו להשליך האיסור היינו מדפקין ובסוכה לא מנהו אוקמה אדלוריימא, עכ"ל. דבר זה ראוי להיכתב ולומר דמן האיסור אפילו נשכר האיסור אין להשליך אותו, ח"ו לומר כן, דהפסול כתבו המוספות [מולין] בפרק ה"ה הנשה דף ג"ה [ע"א] ד"ה ספק אסור כו', והא דקיימא לן [ש] דמן הסוכה חד צמח בטל היינו היכא שמעורב ואינו ניכר האיסור כו', עכ"ל. ומה שהביא [הגהות] ראה מסנהדרין, זה לא פגע [גג, נג], דהאם לאו מטעם תערובות אמרינן זיל צטר רוב, אלא דהאז נטלה דעת המעוט, ולא שייך [גג] שהמעוט נהפך לרוב כמו שכתב אומר בתערובות שהאיסור נהפך להיחמר. והכי נמי בסוכה שזה הפסול

הוא מטעם שאין שם מקום פסול צוה, לא מטעם תערובות, אלא שאין בו כדי לאסור כיון שהוא מעט דתשיע כמאן דליתיה: (ד) ואין ישנים תחתיו. הא דתמינר צוכה קמנה אויר מסכך פסול לענין ישנים תחתיו, וכן לענין פסול גדולה פסול אויר בשלשה וסכך פסול בד' טפחים, ינראה לי הטעם שנאמר רחוק לעין טפי ההפסק בסכך פחות

הגהות רמב"א
 (ג) שם ס"ק א' וכמו שכתוב לעיל בשו"ע. ר"ל, דנקיט מחילה שיש בה ו' ויחר על הסכך פסול, ולענין י"ז לומר דאם הסכך פסול מן הצד הרביעיית צוה אס הסוכה כולל יחר מו' על ו' דכשר דמשנין להסוכה פסול עד מטעם פחות מהג' טפחים ומצרפי לשיעור הכשר סוכה, ומה לזד לחוק עוד סכך פסול, וכן יש לומר אפילו מונח הסכך פסול בלד דופן מכל מקום אמרינן על קלם מהפסול עד ג' טפחים פחות משהו דופן והשאר היו סכך פסול פחות מג' דלמטרף להשלים שיעור סוכה, אצל אס הג' טפחים סכך פסול צלמאט הסוכה, י"ל דפסול אס אין בסכך כשר לתוך סוכה, כיון שכל שעה מקום הסכך הפסול ג' טפחים על כרחך נשכר מלשן וי"כ לא תמירי הדיוקים ללשון השו"ע דנקט המחבר תחלה שיש יותר פסול ו' על ו' דבזה בכל ענין כשר אף דהסכך פסול מונח באמצע סוכה נקט ו' על ו' דזה פסול בכל מקום אף אם הפסול מצד, ודו"ק. ומלשון שכתב"א ס"ק א' משמע דלפילו בפחותים לזד הרביעיית צענין שיעור סוכה כשר לתוך: (ד) (ש"ע ס"ק ד) אם יש סכך פסול שני טפחים.

הבנותו כפי צד האין
 סוף האין שוין הטהר
 מבין יושביו

ז' מלבד הגדר, ברור דרשאי לשבת שם. ואם רוחב המדריגה יותר מג', בזה יש מקום להסתפק כיון שאין המקום הזה מצטרף להשלים שיעור סוכה לשי' הדבר שמואל. אבל כל הגדולי פוסקים הכשירו, דהגר"נ קרליץ שליט"א כתב דאם יש עשרה מהגדר עד הסכך היא כשרה דכל הסוכה אחת היא, וכן פסקו הגר"ש אלישיב שליט"א והגר"ח קניבסקי שליט"א. אך בספר ארחות רבינו (ח"ב עמוד רכ) מביא מהחזו"א שהחמיר בזה.

לדון דבסוכה כי האי דהספסל עשוי מכותל, ואין בו למטה שיעור ז' על ז', אין בה חלות שם סוכה ופסולה, אולם יש לדון דכיון דיש לה ג' דפנות אף דדופן הרביעי מתחיל מחמשה טפחים ולמעלה, לא איכפת לן, כיון דמשם ולמעלה איכא הכשר סוכה, ואית לן חלות שם סוכה ושפיר דמי, ע"ש.

דעת פוסקי זמנינו

אם הדופן עשרה טפחים ויש בה שיעור ז' על

אור וסכך פסול שפוסל בסוכה

- א. סכך פסול פחות מג' טפחים + ב. שיעור אור שפוסל + ג. אם יש הפסק באמצע הסוכה ולא על פני כל ארכה + ד. הפסק אור או סכך פסול באמצע הסוכה שלא על פני כל ארכה, ואין עד דופן האמצעי שיעור הכשר סוכה + ה. אור פחות מג' טפחים מספיק באמצע סכך פסול ז' טפחים + ו. סכך פסול ז' טפחים שיש סכך כשר שמפסיק + ז. אור פחות מג' באמצע סכך פסול של ג' טפחים + ח. סכך פסול של ז' טפחים דהוי שני מיני פסולים + ט. פרוץ כעומד בסכך

א. סכך פסול פחות מג' טפחים

והמ"ז (סק"ב) פריך עליו וכתב טעם אחר וז"ל, אלא שאין בו כדי לאסור כיון שהוא מטעם דחשיב כמאן דליתיה, עכ"ל. ויל"ע בזה, דכיון דבע"כ צריך למקום הזה להשלים ולהצטרף אל מקום הסכך הכשר, היאך שייך לומר דכמאן דליתיה דמי, והרי אם ליתיה אין כאן סוכה. ואם נאמר דקאי על הסכך הפסול עצמו לומר דהוי כמאן דליתיה, והיינו דגם אם הי' אור בשיעור זה של פחות מג"ט ג"כ לא הי' נפסל, א"כ דכאור הוא לא ישנו תחתיו דכך דינו של אור, וע"כ דחשיב איתיה בסוכה, וכאילו הוא מלא בסכך כשר, והיאך כתב דהוי כמאן דליתיה.

ולכאן צ"ל בכוננתו דלא הוי ממש כמאן דליתיה, אלא דלא דיינינן ליה כסכך פסול, אלא דנגרר בתר שאר הסכך, ונחשב כאילו שיש שם סכך כשר, וע"ע.

76 כתב המחבר (סי' תרל"ב סעיף א') דסכך פחות מג' כשרה אפי' בסוכה קטנה וישנים תחתיו ומצטרף להשלים לשיעור הסוכה. והלבוש כתב הטעם בזה וז"ל, דעדיף הוא מאור פחות מג' דמכשרינן ואמרינן ביה לבוד כ"ש הכא וכו', דחשבינן ליה לסכך כשר ממש, שבטל הוא אצל הסכך הכשר, ונעשה גם הוא סכך כשר כדין כל דבר המתבטל שנעשה האיסור היתר, אבל ק' לי על טעם זה, דהא לא אמרינן הכי אלא כשאין מכירין האיסור שנתערב בהיתר, אבל כשמכירין אותו הא צריך להשליכו, וכאן הא רואין ומכירין אותו, ואיך יעשה גם הוא היתר וצ"ע. ואפשר שגם זה הל"מ"מ הוא והכי אגמרינן, א"נ מן התורה אפי' במכיר האיסור בטל ברוב, דהא מסנהדרין ילפינן לה דבטל ברוב, והתם ידעינן מי המזכה ומי המחייב, ואפ"ה אמרה תורה זיל בתר רובא, ובאיסורין שצריכין להשליך היינו מדרבנן, ובסוכה של מצוה לא גזרו, עכ"ל.

הרג"ל ל שנת ה'תש"ב חנוכה תש"ב

ב. שיעור אור שפוסל

ומפסיק ע"פ כל הסכך, וכתב דלכך ל"ק היאך יוכל האדם ליהזר בסוכה מלאה נקבים שלא יישן תחת האויר. וכתב בחזו"א דלפי מה שביאר בדעת הר"ן יוצא נפק"מ לדינא בין הר"ן והרא"ש באויר ע"פ כולה ואין בו כדי רוב ראשו או רוב גופו, ואמצע גופו מכוון תחת אויר זה ומשני הצדדים גופו הוא תחת הסכך, דלהרא"ש כיון דאין ישנים תחת אויר זה, לא יצא יד"ח, שהאויר מפסיק בין שני חלקי גופו והו"ל כחוץ לסוכה, דלדברי הרא"ש אין שום מקור לחידושו של הר"ן דהאויר אינו חשיב כחוץ לסוכה לענין שיפסיק, ולכן הדרינן לסברא הפשוטה דחשיב שפיר מפסיק, והרי נקטינן דכל ששני חלקי גופו בסוכה ואמצעו חוץ לסוכה אין שני חלקי גופו מצטרפים לרובא, ובזה הוי הרא"ש לחומרא והר"ן לקולא, דלהר"ן לא חשיב אויר כחוץ לסוכה לענין שיפסיק, ע"ש.

איתא בגמ' (דף י"ז ע"א) דשיעור אויר שפוסל בין בסוכה גדולה ובין בסוכה קטנה הוא בשלשה טפחים. והמחבר פסק (סי' תרל"ב סעיף ב') בדפחות משלשה כשרה ומצטרף להשלים לשיעור הסוכה, אבל אין לאכול או לישן תחתיו. והוסיף הרמ"א וז"ל, ודוקא שהולך על פני כל הסוכה, או שיש בו כדי לעמוד בו ראשו ורובו, אבל בלא"ה מותר דהא אין סוכה שאין בה נקבים נקבים. וכן כתבו התוס' (דף י"ט ע"א ד"ה לא).

והנה לא נתפרש בפוסקים אם מיירי דוקא כשראשו ורובו תחת האויר במקום אחד, או גם אם ראשו ורובו נמצאים תחת האויר ע"י צירוף כמה נקבים נמי לא יצא. ומתוך דברי החזו"א מבואר דנקט דגם ע"י צירוף כמה נקבים לא יצא.

והמקור לזה הוא מהר"ן דכתב וז"ל, ומיהו מסתברא דוקא בשיש בו כדי לישן, כלומר שעומד ראשו או רובו תחתיו, אבל כל שאין בו כדי ראשו ורובו מסתברא דישנין תחתיו, שאינו חייב לעשות סוכה כמין בית, וה"נ מוכחא וכו', עכ"ל. והק' החזו"א (סי' קמ"ד סק"ה) דפשיטא דבאין רובו תחת האויר דשפיר דמי, דכיון שראשו ורובו תחת הסכך הא לא גרע ממייעוטו מחוץ לסוכה. ופירש דברי הר"ן ע"פ מה שיסד דכל שאמצע גופו מחוץ לסוכה, ושני צדדיו בתוך הסוכה, באופן שבצירוף הכל רובו בסוכה, לא יצא יד"ח, דלא מצרפינן שני חלקי הגוף לרוב לדון כאן רובו ככולו, כיון שאינם במקום אחד, ולזה חידש הר"ן דבגוונא שרוב ראשו או גופו תחת הסכך אלא שאמצע גופו או ראשו הם תחת האויר, בזה אין דנים את האויר כחוץ לסוכה ממש, אלא נדון כסוכה לענין זה שאינו מפסיק בין שני חלקי גופו הנמצאים תחת הסכך, ומש"כ הר"ן דדוקא אם יש בו כדי לישן כלומר שעומד ראשו או רובו תחתיו, הוא לאפוקי באופן זה שרק מייעוטו תחת האויר, רק שהאויר מפסיק באמצע בין שני חלקי גופו.

והנה הרא"ש בסוגיין כתב דדינא דאין ישנים תחתיו האויר לא נאמר אלא באויר ההולך

ובן איתא להדיא בספר המכתם (דף י"ז ע"א) שכתב וז"ל, שאף שי"א שאויר פוסל בשלשה וסכך פסול בד', היינו אפי' בשלשה על שלשה בלבד באויר, ובד' על ד' בסכך פסול, דעה זו בטלה במיעוטה, כי רוב החכמים הסכימו שאין האויר פוסל בשלשה, ואין הסכך פוסל בד', אלא א"כ נמשך על פני כל אורך הסוכה, או על פני כל רחבה שנמצא שהיא נחלקת לשתיים וכו', עכ"ל.

ובשו"ת הרדב"ז (ח"ד סי' רמ"ו) כתב דמה שיש מחמירים שאין לישן תחת אויר אפי' הוא פחות מג' טפחים, חומרא גדולה היא בודאי שהרי ראשו ורובו הוא ישן תחת סכך כשר, אלא א"כ איירי שהאויר ארוך באורך אדם בינוני, והוא ישן על צדו שנמצא כולו ישן תחת האויר, ובזה מסתבר טעם המחמירים, הלא"ה שרי.

והגרות"פ שיינברג שליט"א (בקובץ המועדים עמוד תשז) כתב דהפסול אויר הוא כמו הדין הפסק בין האותיות ובהדין ריבוע של תפילין, שהשיעור בזה כפי הכרעת כמה פוסקים הוא שאם אינו ניכר להדיא אינו פוסל הריבוע, וכמו"כ באותיות חייבים לתקן ככה"ג משום כתיבה תמה, אבל אין בזה חסרון דלא כסדרן משום שעיי"ז לא

נתקלקל צורת האות, וכמו"כ בעניננו מסתבר שהשיעור הוא שהאור ניכר תיכף וגם כשמסתכלין

בקצה הסכך נראה להדיא האור של הקצה השני, דאז נקרא הפסק לפסול הישיבה.

ג. אם יש הפסק באמצע הסוכה ולא על פני כל ארכה

כתבו התוס' (דף י"ז ע"א ד"ה אור) וז"ל, והיכא דהאור או הפסול אין מהלכין על פני כל הסוכה, כגון דאיכא באמצע סוכה ג' על ג' אור או ארבעה על ארבעה סכך פסול, אם ממנו ועד הדופן האמצעי כדי הכשר סוכה הכל כשר, בין מה שבצדדין בין מה שלצד הפתח, ואפי' מה שיוצא לחוץ לגמרי, דהואיל והכל מחובר לשיעור הכשר סוכה הרי זה כפסל היוצא מן הסוכה דניתר בלא דפנות, עכ"ל. וכ"כ הראב"ה (סי' תרכ"ו).

אפי' בשלשה על שלשה בלבד באור, ובארבעה על ארבעה בסכך פסול, דעה זו בטלה במיעוטה, כי רוב החכמים הסכימו שאין האור פוסל בשלשה, ואין הסכך פסול פוסל בארבעה אלא א"כ נמשך על פני כל אורך הסוכה או על פני כל רחבה, שנמצא שהיא נתלקת לשתיים וכו', עכ"ל. ובאוהל מועד (שער סוכה ולולב דרך ב') כתב וז"ל, אור שהוא ג' על ג' באמצע ומצדיהו יש סכך הרבה כשר כדי שיעור בסוכה, בהא ודאי כשרה, עכ"ל.

ובספר המכתם כתב וז"ל, שאף שי"א שאור פוסל בשלשה וסכך פסול בארבעה, היינו

והמור (סי' תרל"ב) פסק כתוס' דהסוכה כשרה. וכן פסק הרמ"א (סעיף ב').

ד. הפסק אור או סכך פסול באמצע הסוכה שלא על פני כל ארכה, ואין עד דופן האמצעי שיעור הכשר סוכה

כתבו התוס' (דף י"ז ע"א ד"ה אור) וז"ל, ואפשר אפי' אין כדי הכשר סוכה ממנו עד דופן האמצעי מצטרפין זה עם זה לכדי הכשר סוכה, ואין האור והפסול תוצינן, מאחר שהכשר מתחבר יחד דרך הצדדים, עכ"ל [וכן מסתפק הראב"ה סי' תרכ"ו]. והנה התוס' מספקא להו בזה, אך הרא"ש כתב דפשוט דבכה"ג מצטרף לשיעור סוכה והיא כשרה. וכן פסק הטור (סי' תרל"ב).

להכשר סוכה ע"י חיבור הצדדים וכו', עכ"ל. [ועי' בח"א מה שביארנו בזה].

והנה לכאור' מבואר מדברי התוס' דהסוכה כשרה אפי' אם יש שיעור במקום אחד ז' על ז'. והביכורי יעקב (סי' תרל"ב סק"ז) הק' וז"ל, וצ"ע מש"כ דבמחובר מן הצדדים מצטרף הפנימי והחיצון להכשר סוכה, דכיון דאין במקום אחד ז' על ז' הכשר סוכה, ותחת הסכך הפסול אסור לישוב, איך תכשר הסוכה, ואמת שבטור כתב כן, רק שי"ל שהטור לשיטתו אזיל דס"ל ג"כ דמצטרף אורך הסוכה לרחבה להשלים השיעור וכו', אבל לדעת המג"א (סי' תרל"ד סק"א) והט"ז שם דלא מצטרפין האורך לרחבה, אלא בענין במקום אחד ז' על ז' דוקא, ודאי דגם הכא לא מצטרפין הפנימי והחיצון

ונחלקו האחרונים בדעת הרמב"ם דכתב (פ"ה מהל' סוכה ה"ט"ו) וז"ל, ואיזו היא סוכה קטנה כל שאין בה אלא שבעה טפחים על שבעה טפחים, וגדולה כל שישאר בה יתר על הסכך הפסול שבעה טפחים על שבעה טפחים סכך כשר, עכ"ל. והחמד משה (סי' תרל"ב סק"ד) הביא דברי הרמב"ם והק' עליו וז"ל, והנה קשיא הדיוקין אהרדי, דמרישא משמע כל שיש יותר על ז' על ז' בכל הסוכה הוי גדולה, ומסיפא משמע דבעינן ז' על ז' רק מסכך כשר, והנה הרב כס"מ שם נסתפק וכו', ונראה שמלתא דמספקא לי' להו להתוס' פשיטא לי' להרמב"ם דמצטרפין, הואיל ומחובר מן הצדדין, וכ"כ הטור בפשיטות להכשיר, ולכן נתן שיעור לקטנה כל שאין בה אלא זע"ז, דאז בכל ענין אם יהי' פסול רק ז' על ז' או אור רק ג' על ג' פוסל, ונתן שיעור לגדולה כל שישאר בה יתר על הפסול ז' על ז', י"ל בצירוף הכשר כולו, ואין כוונתו שיהי' ז' על ז' במקום אחד, דא"כ הול"ל כל שיש

וכו', דאין לומר שנוזהר מלשון זה, דהו"א דאפי' בהפסק גמור מסכך פסול דליתכשר, דאין זו סברא כלל, ומלבד דיוק זה מצד הסברא מבחוץ ג"כ נראה כן, דכיון דשיעור סוכה הוא שיעור זוטא טפי, א"כ לפחות הסברא נותנת שיהיו במקום אחד בלא שום צירוף, עכ"ל.

דעת הפוסקים

אף דהביכורי יעקב מפקפק בזה, מ"מ המ"ב (סקט"ו) והערוך השלחן הכשירו בצירוף הנ"ל.

בה ז' על ז' וכו', ומדכתב כל שישאר בה המכוון בצירוף כל סכך כשר, ולפי"ז דבריו מדוקדקין היטב וכו', עכ"ל.

ובמעשה ווקח הביא דברי הרמב"ם והכס"מ, וכתב להיפך ממש"כ החמד משה וז"ל, ונראה דאפ"ל דס"ל דאין מצטרפין מדיוק לשונו, שכתב כל שישאר בהיתר על סכך הפסול ז"ט על ז"ט כשר ע"כ, ואם היתה כוונתו דלאו דוקא במקום אחד אלא אפי' ע"י צירוף, כך הי' לו לומר כל שיש בה יתר ז"ט על ז"ט סכך כשר, ואז הו"א דעל פי החשבון קאמר, כמ"ש גבי סוכה עגולה

ה. אור פחות מג' טפחים מפסיק באמצע סכך פסול די טפחים

הסכך הפסול, ויש בהם ד"ט לפסול הסוכה (הובאו דבריו בא"ר).

דעת הפוסקים

הביכורי יעקב (סק"ט) והמ"ב (סקי"ט) כתבו שלמעשה צריך לתקן את הסוכה ולהכשירה, ואם אינו יכול לתקנה ואין לו סוכה אחרת ישב בה ולא יברך, דספק ברכות להקל.

כתב המחבר (סי' תול"ב סעיף ד') וז"ל, אם יש סכך פסול ב' טפחים ועוד סכך פסול ב' טפחים ואור פחות מג' מפסיק ביניהם, יש להסתפק אם שני הפסולים מצטרפין לפסול הסוכה, עכ"ל. והוא לשון התוס' (דף י"ז ע"א ד"ה אילו), וכ"כ הרא"ש. וכן מספקא לי' להראבי"ה (סי' תרכ"ו).

ורבינו ירוחם (נתיב שמיני חלק א') חולק, וכתב בפשיטת דבכה"ג פסולת, לפי שהאור כמאן דליתא דמי, ונמצא שהתחברו יחד חלקי

ו. סכך פסול די טפחים שיש סכך כשר שמפסיק

ובשו"ת חכם צבי (סי' נ"ט) הק' עליו דלא אמרינן לבוד אלא באור ולא בדבר ממשי, שא"א לתורת לבוד לבטל דבר ממשי, ולא נאמרה ההלכה דלבוד אלא לבטל אור, וכ"כ המג"א (סי' תרכ"ו סק"ו). ועי' בהרשב"א וריטב"א (עירובין דף ח' ע"ב).

דעת הפוסקים

לא מצינו שהפוסקים פסלו סוכה כזו, או שהחמירו שלא לישב בה, לכן פשוט שהיא כשרה.

לעיל הבאנו ספיקת המחבר באור פחות מג"ט מפסיק באמצע סכך פסול של די טפחים. ויש לדון מה הדין בסכך כשר פחות משלשה מפסיק בכה"ג. והנה הראבי"ה (סי' תרכ"ו) הביא ספיקת התוס', והוסיף וז"ל, אי נמי אם סכך כשר פחות משלשה מפסיק אם הוא הפסק, או נאמר כלבוד והרי אין הפסק, והרי זה לבוד להחמיר, ומיהו לא מצינו לבוד לפסול, ולכך נראה יותר להכשיר, והמחמיר תבא עליו ברכה, עכ"ל. ומדבריו מבואר דאמרינן לבוד אפי' בדבר ממשי.

ז. אויר פחות מג' באמצע סכך פסול של ג' טפחים

נפסלת הסוכה. ובגליוני הש"ס הביא דברי המהרי"ל שכתב שכשמסכין ע"ג הלט"ש של בית אין לחוש אי רחב בינתיים פחות מג"ט, דלא אמרינן כה"ג לבוד להאסר, משום דסכך כשר רבה עליו ומבטלו, ומשמע לכאור' דאלמלא טעם ביטול היינו אומרים לבוד להחמיר.

כתבו התוס' (דף י"ז ע"א ד"ה אילו) וז"ל, ומיהו היכא דליכא בפסולים ד' ואויר פחות מג' מפסיק ביניהם אין האויר משלימו לארבעה במה שחושבו כסתום מחמת לבוד, דלא אמרינן לבוד להחמיר, עכ"ל. וכ"כ בפסקי התוס'. וכן פסק הטור.

דעת הפוסקים

כתב המ"ב (סי' תרל"ב סק"כ) וז"ל, מיהו אם אין בפסולים ד' לא אמרינן שיהא חשוב כסתום מחמת לבוד, דלא אמרינן לבוד להחמיר, עכ"ל. וכן פסק הערוך השלחן (סעיף י').

ויש ראשונים דפליגי ע"ז, דהרשב"א בעירובין (דף ט"ז ע"ב) ס"ל דאמרינן לבוד גם להחמיר. ל"ג וגם השלטי גיבורים (דף ט' ע"ב) בסוגיא דהעושה סוכתו תחת האילן כתב בשם הריא"ז דאמרינן לבוד להחמיר, והיינו שרואים כאילו האויר נתמלא בסכך פסול, והיכא שאין שייך לומר כיטול ברוב

ח. סכך פסול של די טפחים דהוי שני מיני פסולים

מצטרף, ובפרט למ"ד נסרים כסדינים למה לא קמ"ל רבותא יותר, דאפי' נסר וסדין מצטרף, ובע"כ דבכה"ג אין מצטרפין, ולמה לא קמ"ל הפוסקים כן וכו', עכ"ל.

הגר"ש קלוגר זצ"ל (בכחמ"ש סוף סי' תרל"ב) ביאר על מה דאיתא בשו"ע דאם יש סכך פסול שני טפחים ועוד סכך פסול שני טפחים ואויר פחות משלשה מפסיק ביניהם וז"ל, הנה מלשון השו"ע משמע דוקא באויר מפסיק אינו מצטרף, אבל באין אויר מפסיק מצטרף, אף שאין הפסולין שווין, וצ"ע טובא דהמעייין בש"ס בפ"ק דסוכה (דף י"ד ע"א) גבי שני סדינין מצטרפין וכו', משמע דוקא במין השוה כגופו זה מצטרף, אבל באינן שווין כגופן אף דשניהם שם סכך פסול עליהם אינו

וצ"ע בזה, דהרי הטעם דד' טפחים פוסל הוא כמו שביאר רש"י (דף י"ז ע"ב) דחשיב שיעור מקום שיהא חוצץ בין הסכך להדפנות, א"כ מהו הנפק"מ אם הוא מין אחד או שני מינים, כיון דסוכ"ס יש כאן חציצה.²

ט. פרוץ כעומד בסכך

אויר, דאם ישאר אפי' משהו אויר, הרי יש בצירוף האויר עם הסכך פסול חמתה מרובה מצלתה.

תנן (דף ט"ו ע"א) המקרה סוכתו בשפודין או בארוכות המטה, אם יש ריוח ביניהם כמותם כשרה, ע"כ. וכתב החזו"א (סי' ק"נ אות י"א) דהיכי דהסכך הוא פרוץ כעומד צריך לסכך הריוח ביניהם כולו בסכך עבה, באופן שאינו מניח שום

אבן השו"ע הרב (סי' תרל"א) כתב להדיא דלא

ל"ג. עיי' בקהלות יעקב (סי' י"ג אות ב') שהביא דברי הרשב"א.
 פ. ובאמת מחמת זה הקי' הגמ' שם אמאי אין אויר וסכך פסול מצטרפין, דהא שניהם משום חציצה הן, וכתב הריטב"א ב' פירושים בטעם החילוק, אבל כשהם שני מינים אין שום חידוש כלל שמצטרפים לפוסלו, דאין צריך מין אחד.

כדעת החזו"א, ויכול לסכך החצי הכשר בסיכוך קל וקלוש כרגיל. והוסיף דכ"ו בנקבים באמצע הסיכוך, אבל האויר שיש בין הסכך כשר להשפודין, ודאי מצטרף לסכך פסול.

סיכוך שצלתה מרובה מחמתה

א. היכן מודדים אם הסוכה צלתה מרובה מחמתה + ג. רוב הסוכה צלתה מרובה מחמתה ומיעוטה חמתה מרובה מצלתה + ג. סוכה גדולה שיש בה מקום ז' על ז' שחמתה מרובה מצלתה + ד. דופן עקומה בסכך שחמתה מרובה מצלתה + ה. סוכה שיש לה ז' טפחים סכך שצלתו מרובה מחמתו וז' טפחים שחמתו חמתה מצלתו

א. היכן מודדים אם הסוכה צלתה מרובה מחמתה

שצילתה מרובה מחמתה כשרה סתם, דהוא אף במשהו מרובה נמי כשר, משום שאז הוא למטה שוין, ובודאי עדותן אמת, ומה שכותב ידידי שנראה בחוש למטה שחמתה מרובה, אולי הוא משום סיבה אחרת כגון שהקנים היו עגולים שלכן הוא חמתה מרובה, והסוכה כשרה דהוא כקנה עולה וקנה יורד בסוכה דף כ"ב, ולכן אין לחשוש לדינא אם אך ידוע שלמעלה צלתה מרובה מחמתה, דאין להרהר אחר דברי הגמ', עכ"ל.

והנה לכאור' השאלה הי' דכיון דסוכתו גבוה יותר מי' טפחים הרי החמה מתפשטת יותר ובקרקעיתה יש יותר חמה מצל, וע"ז שאל דאמאי הסוכה כשרה, הא למטה לא הוי כי הדרי, ומה דמבואר בגמ' דאם למעלה יש יותר ממחצה על מחצה הסוכה כשרה, זהו רק בציוור שהסוכה גבוהה בדיוק י' טפחים, אבל אם גבוהה יותר הרי מתפשטת החמה יותר ואינם שוין למטה בקרקעיתה, ואמאי כשרה. וע"ז השיב לו הגר"מ זצ"ל, דאין אנו יודעים לשער כהוגן, ונקטינן דלמטה הן שוין.

אך צ"ב אמאי לא השיב לו כפשוטו, דאפי' אם בקרקע יש יותר חמה, מ"מ שיעורו חז"ל דבכל סוכה עד כ' אמה, אם למעלה יש משהו יותר סכך מאויר כשרה דלמטה יש בה יותר צל, ואפי' אם אינו נראה דבקרקע יש יותר צל, דנין כל אויר הסוכה, ובכל אויר הסוכה צלתה מרובה, ואמאי הוצרך להשיב דלמטה בקרקעיתה יש יותר צל,

תנן (דף כ"ב ע"א) ושצילתה מרובה מחמתה כשרה. ודייק הגמ' (דף כ"ב ע"ב) הא כי הדדי פסולה, והא תנן באידך פירקין ושחמתה מרובה מצילתה פסולה, הא כי הדדי כשרה, לא קשיא כאן מלמעלה כאן מלמטה. ופרש"י דהא דדייקינן כי הדדי פסולה למעלה קאי, כשיש בין קנה לקנה כמלא קנה אפי' מצומצם פסולה וכו', והא דדייקינן כי הדדי כשרה נקט שיעורי' מלמטה שחמה וצל שוין בידוע שהקנים רחבים מן האויר, ע"ש. ובתוס' חלקו על פי' זה (עי' מה שהארכנו בשי' הראשונים בח"א דף ב' ע"א). והטור ושו"ע (ריש סי' תול"א) פסקו כשי' רש"י, ע"ש.

דעת האגרות משה

ויש לעיין היאך מודדין אם צלתה מרובה, אם בקרקע הסוכה, או בהסכך. והנה הגר"מ פיינשטיין זצ"ל (בשו"ת אגרות משה או"ח ח"א סי' קפ"ב) כתב וז"ל, בדבר הסוכה שלמעלה צלתה מרובה ולמטה חמתה מרובה, הנה אם הי' נמצא כזה היתה פסולה לשי' רש"י ורמב"ם, דפסולה כששוין מלמעלה אף שפרוץ כעומד מותר כדהק' ר"ת, ותירצו הרא"ש והר"ן דבסכך ואויר ניתנה הלכה שיהא הצל מרובה, א"כ תלוי במקום הצל שהוא מלמטה וכו', וא"כ הי' לן לפסול סוכה כזו דרוב השיטות ובשו"ע סברי כרש"י והרמב"ם. אבל משמע בגמ' שליכא מציאות כזה, דהא תנן ושצלתה מרובה מחמתה כשרה, דמשמע הא כי הדדי פסולה, ומוקים ר"פ דלמעלה קאי, ותנן

76 סכך פסול שבאמצעו אויר - לבוד להחמיר

יד. הסתפקו הפוסקים באופן שיש שני סככים פסולים, ובכל אחד שני טפחים, וביניהם אויר פחות משלשה טפחים, האם אומרים לבוד להחמיר והם נידונים כסכך פסול אחד של ארבעה טפחים או לאו, ויש להחמיר³⁷. ואם בשני הסככים הפסולים יחד אין ארבעה טפחים, הסוכה כשרה, שאף אם אומרים לבוד 'לקרב' להחמיר, אין אומרים לבוד 'לסתום' להחמיר³⁸.

ולה, ודיניה בסעיפים

פסול פחות זה טפחים יש שלשה עה טפחים זה טפחים, א"א שמכל תחתיו³⁶

(סעיף ח). והחולקים לגבי אם מותר לשבת תחת הסכך הפסול הם המשנה ברורה והחזו"א, שבמשנה ברורה (שם סק"יז) מבואר שיכולים לשבת תחת הסכך הפסול, ובחזו"א (סימן קמד סק"ד ד"ה נראה דאע"ג) כתב שאף שאויר וסכך פסול אין מצטרפים לפסול את הסוכה, מ"מ אם יש בין שניהם ארבעה טפחים אין ישנים תחתיהם, וסברתו נראה שזה לא גרע מסכך פסול שאף באופנים שאינו פוסל את הסוכה אין ישנים תחתיו, כיון דהוי מקום חשוב שאינו מסוכך כדין, ומה לי סכך פסול מה לי סכך פסול יחד עם אויר, ובדעת המ"ב נראה, שכיון שהם שני פסולים חלוקים, אינם נחשבים ביחד מקום חשוב לאסור לשבת תחתיהם.

שלש דפנות הפנות לסכך, ממוך לדפנות סוכה פסולה, אין אין האויר הולך מקצה הפסל (כדלעיל

ונמצא סוכה של שלשה עשר טפחים, כשרה בסכך שבעה טפחים, שמניח שבעה טפחים סכך כשר, ושנים וחצי אויר, ושלשה ומחצה סכך פסול, והסוכה כשרה, ותחת האויר אינו יושב, ותחת הסכך הפסול למשנה ברורה יכול לשבת, ולחזו"א אין לשבת שם. ודוקא אם יש בסכך הכשר שבעה טפחים, אבל פחות משבעה טפחים הו"ל סוכה קטנה, והסכך הפסול והאויר מצטרפים ופוסלים את הסוכה.

לשה טפחים,

77 37. שו"ע (סימן תרלב סעיף ד), ומקורו בתוס' (יז. ד"ה אילו), רא"ש (פרק א סימן לג) וטור (שם). ולדינא כתב המ"ב (סקי"ט) שכשיש ארבעה טפחים בשני הסככים יחד, יש להחמיר, אא"כ אין לו סוכה אחרת שאז יאכל שם בלי לברך, ובפמ"ג (שם) ביאר שבדאורייתא להחמיר ובדרבנן להקל, ובישיבת סוכה שהיא ספק דאורייתא יש להחמיר, ולפ"ז אם הפסולים הם דברים הפסולים לסיכוך מדרבנן או שהם מקבלים טומאה מדרבנן, יש להקל. L

פסול בצדי מקצתו בתוך האויר והסכך יוראים אותם ימים משניהם ל"א אולם אם אפשר שאין הסוכה מילואים

78 38. כן מבואר שם שאם אין בשניהם יחד ארבעה טפחים, הסוכה כשרה, דלא אמרינן לבוד להחמיר. אלא שצריך לבאר מדוע אם יש בשניהם יחד ארבעה טפחים הסתפקו הראשונים בדינו, והרי אין אומרים לבוד להחמיר, וביאר המגן אברהם (שם סק"ה ע"י פמ"ג ולבושי שרד) שנאמרו שתי הלכות בלבד: א. 'לקרב' חלקים מורחקים. ב. 'לסתום' את החלל שביניהם [כגון בפס ארבעה ומשהו בדופן, שמדין לבוד נחשב החלל כסתום וכאילו יש כאן דופן שבעה טפחים]. ולגבי לבוד לסתום, ודאי שלא אומרים לבוד להחמיר, וספק הראשונים הוא אם אומרים לבוד לקרב להחמיר. ולכן כל ספק הראשונים הוא רק כשיש בשני הפסולים יחד ארבעה טפחים, שאז שייך לומר לבוד לקרב, אבל כשאין בשניהם יחד ארבעה טפחים, אין

כל בארבעה תיו כדלעיל

שלשה כללים נא
השלשה יהיו שי
תהיה ברוחב טנ
(משהו יותר מטנ
שהפס והלבוד יו
לעשות צורת הפ
מתוך שלושת ה
בפרק זה יתבאו

שלש דפנות

א. סוכה שאין ל
מתוכן צריכו
השלישית כש

לכתחילה דפנות שלמו
ב. לכתחילה נכון

1. משנה (סוכה ב.) ובו
תשבו שבעת ימים כל
את בני ישראל" הרי כ:
שנים), ואחד מהם נצרך
למשה מסיני וגרעה את
יהיה שוחק (משהו יותר
והלבוד יחד יהיו ארבו
נוספות באופן הלימוד
ואם יש פסול באחת
אחת אינה עומדת ברוח
גבוהה עשרה טפחים, ו
הסוכה פסולה.

שייך לפסול משום לבוד, שאין אומרים לבוד לסתום להחמיר. [ויש הנוקטים בדעת הב"ח שאומרים לבוד להחמיר אף לסתום, והתבאר לעיל סוף פרק ב].

לבוד להחמיר בדפנות ובטומאת אוהל. בכ"י (סימן תקב סעיף א) כתב לגבי אהל עראי בשבת, שאם המחיצות סמוכות לקרקע פחות משלשה טפחים, יש לחוש ללבוד, שנחשב שהדפנות מגיעות לקרקע, ויש לחוש לעשיית אוהל. ובדרכי משה (סק"ב) הקשה שהרי זהו לבוד להחמיר ואין אומרים לבוד להחמיר, ובמ"א (סק"ט) קיים דברי הב"י והוכיח שאומרים לבוד להחמיר, ועיקר ראייתו ממה שאמרו (סוכה יח. ועוד מקומות) שאין אומרים לבוד בטומאת אוהל, והרי בלא"ה מיירי בלבוד להעביר את הטומאה והוא לבוד להחמיר, ומוכח שדוקא בטומאת אוהל לא אומרים לבוד להחמיר, אבל בשאר דיני התורה אומרים לבוד להחמיר. והאחרונים הסכימו שלא כדבריו, שהרי במחיצות לאוהל עראי בעינן לבוד לסתום, ובוזה לא אומרים לבוד להחמיר כלל, ומה שהוכיח מטומאה אינה ראייה, ששם נקטו כפי הדין שלא נאמר כלל דין לבוד בטומאת אוהל לא להקל ולא להחמיר (בית מאיר סימן תקב, ט"ז יו"ד סימן שעא סק"ה, חכם צבי סימן נט). ולגבי עצם דינו של הב"י באוהל עראי בשבת הסכים הבית מאיר (שם) שיש לחוש ללבוד, לפי שיש חילק בלבוד בין הדפנות לסכך, שבדפנות אומרים לבוד אף להחמיר ואף לסתום [והוכיח כן מהא דלמ"ד אין לבוד באמצע אומרים לבוד בדפנות באמצע, וע"כ שיותר בנקל אומרים לבוד בדפנות, וכן מוכח ממחיצה של ג' חבלים שנחשבת למחיצה וע"כ שבדפנות אומרים לבוד לסתום], וכן נקט המ"ב (סימן תק"ב סק"ז ע"ש שער הציון סק"ז), ולפי זה אין ראייה מהב"י ללבוד להחמיר בסכך שהוא מיירי בדפנות.

ויש מי שכתב שלכו"ע אומרים לבוד לסתום להחמיר כדמוכח מהראיות הנ"ל [ולא חילק בין לבוד בדפנות ללבוד בסכך], וכיאר שספק התוס' והרא"ש הוא אם המקום של האויר שביניהם דינו כסכך פסול או כסכך כשר, ולדבריו יהיה דחוק מאוד הלשון בתוס' ורא"ש דלא אמרינן לבוד להחמיר, וגם קשה שא"כ גם כשאין בשני הפסולים יחד ארבעה טפחים, יהיה פסול לאותו צד שהמקום שביניהם נחשב למלא בסכך פסול, וע"כ שאין זה ספק הראשונים אלא שהסתפקו אם אומרים לבוד 'לקרב' להחמיר בסכך.